

Cahaya Maluku, moderne en traditionele Molukse muziek (3^e & 4^e generatie). Zie pag. 21

In dit nummer:

Blijf waar u bent. Nederland zit vol!.....2

**Overheid hield smartengeld dwangarbeiders
Birma-spoorlijn
onterecht in kas.....4**

**Hellships – The Devils'
Routes (1).....11**

**Sophiahof – Van Indië
tot nu.....19**

**Reactie op: 'Heldendood
Karel Doorman een
mythe'.....22**

JES Nieuws.....24

Column.....25

**70 jaar Molukse muziek
in Nederland.....29**

Links4u.....30

Van de redactie

Bijna onvoorstelbaar hoe de regering Drees na de Tweede Wereldoorlog alles uit de kast hebben getrokken om het de Indische Nederlanders onmogelijk te maken om naar Nederland te komen. Dan een artikel over achtergehouden gelden die bestemd waren voor ex-dwangarbeiders aan de Birma-Siam spoorweg. Dan het eerste deel van een drieluik over de beruchte Hellships, waarmee tienduizenden vanuit Indië naar werkprojecten werden verscheept en hun lotgevallen. Deze artikelen werden door Kees Maaswinkel geschreven ter publicatie in NICC Magazine, waarvoor onze dank. Verder een reactie op een artikel uit onze vorige editie over Schout-bij-nacht Karel Doorman. Tenslotte een artikel over 70 jaar Molukse muziek in Nederland. Wij wensen u weer veel leesplezier.

Heeft u zelf een item, waarvan u denkt dat dit onze lezers zal interesseren? NICC Magazine stelt haar redactionele inhoud met alle plezier voor u open.
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Graag willen wij u ook wijzen op de mogelijkheid **NICC Magazine als advertentie medium** te gebruiken. Hierbij een oproep aan alle lezers die eigenaar zijn van een bedrijf of er werkzaam zijn als PR manager om NICC Magazine als mogelijkheid te zien om **uw bedrijf of product onder de aandacht** van nu bijna 10.000 abonnees te brengen. Tevens willen wij een beroep doen op uw **waardering** als abonnee voor het zeer vele werk dat wij maandelijks aan NICC Magazine hebben. Houdt u in gedachten dat NICC Magazine geheel GRATIS is, hetgeen echter niet betekent dat wij geen kosten hebben. Juist in deze tijden is

uw betrokkenheid bij NICC Magazine van groot belang en vragen wij u een **VRIJWILLIGE DONATIE**. Wij zullen u daarvoor zeer dankbaar zijn en u zult verzekerd zijn van een blijvende gratis toezending van uw geliefde en gewaardeerde NICC Magazine.

Onze volledige bankgegevens zijn:
(BIC: RABONL2U)
NL39 RABO 0129 216 836
t.n.v. **N.I.C.C.** Den Haag NL.

Mogen wij u tenslotte vragen om NICC Magazine zoveel mogelijk bij uw familie, vrienden en kennissen onder de aandacht te brengen? Vraag hen ook gratis abonnee te worden. Wij wensen u weer veel plezier met uw NICC Magazine. Mede dankzij uw donaties en advertenties kan NICC Magazine helemaal GRATIS blijven.

Hans Vogelsang, hoofdredacteur.

Blijf waar u bent. Nederland zit vol! Hoe Nederland omging met haar eigen staatsburgers van overzee

Door: Han Dehne

De boodschap van de Nederlandse Overheid: "Als u overweegt om naar Nederland te komen, het is beter dat u niet komt! U als Indische Nederlanders zullen en kunnen het in Nederland nooit redden. De meeste van U hebben niet dat doorzettingsvermogen. En deze nieuwe Nederlanders hebben nooit geleerd en zijn niet gewend om de handen uit de mouwen te steken. Ook zijn er voor hen in Nederland geen reële bestaansmogelijkheden".

Bovenstaande visie geeft aan hoe de overheid toen over de Indische Nederlanders dacht, toen zij zich nog in het voormalig Nederlands-Indië bevonden.

Voor ieder een paar sandalen voor in de zomer en een paar 'nette' schoenen.

Juridisch waren ze gewoon Nederlander, maar toch niet welkom in Nederland.

De overheid heeft daadwerkelijk het bovenstaande geprobeerd en getracht het uit te voeren.

Onder andere door een rijksvoorschot voor de overtocht van repatrianten te weigeren of te vertragen. Ook werden de quota's voor het verstrekken van visa voor spijtoptanten enorm vertraagd.

Een betrokken minister, die mede verantwoordelijk was voor de Overzeese Rijksdelen en waarvan bekend was, dat hij niet veel kennis had van Indische zaken, verkondigde dat het verstandiger was voor de Indische Nederlander om te kiezen voor het Indonesisch staatsburgerschap. Bovendien zag hij problemen met de aanpassing van de Indo's binnen de arbeids-

markt in Nederland, want ze kunnen het hoge Nederlandse arbeidstempo toch niet aan.

De overheid handhaafde haar zienswijze, dat de Indische Nederlanders in Indonesië moesten blijven.

Premier Drees stelde zich op het standpunt dat Indische Nederlanders niet in aanmerking kwamen voor een rijksvoorschot op de reiskosten.

Echter die zelfde Nederlandse regering kon al de Indische Nederlanders, die al hun hebben en houden verkochten en daarmee hun reis zelf konden betalen, niet tegen houden. Het waren namelijk ook Nederlanders. Echter, om hen tegen te werken, kregen deze mensen bij aankomst in Nederland een verzorgingsregeling van een lager niveau.

Naast de verslechterde omstandigheden voor de Indische Nederlanders, werd de verhouding tussen Indonesië en Nederland er ook niet beter op.

In Nederland begon men in te zien, dat de toestand in Indonesië zodanig was, dat men wel verplicht was om de Indische Nederlanders te helpen. De versoepeling van het beleid werd niet door het hele kabinet ondersteund. Vooral de heren Suurhof en Drees hebben zich hier tegen verzet.

Nadat allerlei restricties waren opgeheven, kon iedere Nederlander in Indonesië op financiële hulp aanspraak maken indien men naar Nederland wenste te gaan."

Deze vorm van hulpverlening was gebaseerd op een voorschotstelsel waarin van de betrokkenen werd verwacht dat zij na aankomst in Nederland (een deel van) deze kosten zouden terugbetalen. Vanaf 1960 reisde men overigens steeds meer per vliegtuig totdat in 1964 alle migraties per boot geheel vervangen werden door migratie per vliegtuig."

Er werd spoedig na aankomst in Nederland en soms reeds halverwege de bootreis naar Europa (in Port Saïd aan het Suezkanaal) kleding en schoeisel verstrekt waarmee men beter beschermd was tegen het koudere klimaat. Alleen in de perioden van versnelde repatriëring - omstreeks 1950 en 1958 - en toen men per vliegtuig kwam, werd het Rode Kruis ingeschakeld om dekens te verdelen onder de gearriveerde migranten die nog niet over warmere kleding konden beschikken.

Deze kledingverstrekking bij aankomst vond gratis plaats, behalve in die gevallen waarin migranten vermogen of voldoende spaargeld bezaten. Met het reguliere inkomen werd hierbij geen rekening gehouden. Vrijwel iedereen had dus een eenmalig recht op warmere kleding voor een tijdsduur van een jaar. Indien de kleding niet aan boord werd geleverd, kon men na aankomst bij een aantal door de overheid aangewezen winkels - in een latere fase in de centrale opvangcentra in Zutphen en in Bennekom warmere kleding aanschaffen.

In 'speciale winkels' kon men zelf kleding uitzoeken.

Dit gebeurde echter wel op basis van een bescheiden budget en met de nieuwe uitrusting diende men niet al te kieskeurig te zijn. In Nederland gearriveerd werd men, indien men (nog) niet over

eigen huisvesting beschikte, in het algemeen over de sinds 1950 beschikbare contractpensions verdeeld, in afwachting van definitieve huisvesting.

Vóór 1950 hebben er eveneens opvangcentra bestaan, doch die dienden uitsluitend voor het tijdelijk verschaffen van onderdak. Met name veel evacués en personen die met recuperatieverlof in Nederland waren, maakten van dit geboden onderdak gebruik. Ook na de opvang van de Indische Nederlanders bestonden er nog contractpensions in Nederland. Hier werden Marine personeel en hun gezinnen opgevangen die meerdere jaren gediend hadden in de Nederlandse Antillen. Eerst tegen het einde van de jaren '70 werden de laatste zo'n beetje gesloten.

In de contractpensions verplichtten de pensionhouders zich de door de overheid in pensions geplaatste personen voor een bepaalde tijd onderdak, voeding en volledige verzorging te verschaffen. De overheid verplichte zich voor deze volledige verzorging tot het betalen van een bepaald bedrag per persoon aan de pensionhouders. Uit enquêtegegevens die de meereizende ambtenaren (zogenaamde boordambtenaren) op de schepen op weg naar Nederland verzamelden kon de overheid onder meer opmaken hoe groot de behoefte aan huisvesting in contractpensions zou zijn.

In april 1951 werd een aantal van 632 contractpensions geregistreerd met 17.234 gasten. Dit was het hoogste aantal contractpensions en bewonersaantallen dat gedurende de ruim twintigjarige migratieperiode werd bereikt. Van 1950 tot 1969 verbleven totaal 134.000 personen voor kortere of langere tijd in contractpensions." Bewoners van contractpensions betaalden 60% van hun netto gezinsinkomen (exclusief verwervingskosten) als bijdrage in de

kosten van huisvesting en voeding. Indien men geen of zeer geringe inkomsten genoot, kon er in het contractpension een bescheiden zakgeld worden uitgekeerd, dat later niet werd teruggevorderd.

Repatrianten die in contractpensions verbleven, moesten 60 procent van het netto gezinsinkomen afdragen als bijdrage in de kosten voor huisvesting en voeding. Bij aankomst tekenden ze een volmacht waarin instanties van wie ze inkomen ontvingen, werden gemachtigd de gelden over te maken aan het ministerie dat 60 procent als 'verschuldigde bijdrage' van het inkomen inhield en 40 procent aan de recht-hebbende doorbetaalde. En alle gezinsleden moesten bijdragen in deze kosten, met uitzondering van schoolgaande kinderen die tijdens de vakanties bijverdienden. Wie

weinig of geen inkomen had, kreeg gedurende het verblijf in het pension zakgeld uitgekeerd. Dit zakgeld hoefde niet te worden terugbetaald - in tegenstelling tot de voorschotten voor de reis en kleding die wel terugbetaald moesten worden.

Omdat de meeste mensen niet meer bij zich hadden dan wat lichte zomerkleding werd er in eerste instantie door de overheid voor kleding gezorgd "We werden meteen naar een grote loods van het Rode Kruis gebracht. Daar lagen op de grond bergen gebruikte kleding. We moesten er zelf maar wat uittrekken waarvan we dachten dat we het konden gebruiken. Kleding voor de kinderen moesten we altijd te groot nemen: ze moesten "op de groei" zijn. Later kreeg men kleding voorschotten waarmee ze in speciaal daartoe aangewezen

winkels zelf kleding mochten gaan aanschaffen. Ook dit voorschot moest later helemaal terugbetaald worden.

Waar veel mensen niet van op de hoogte zijn en wat de meesten vaak ook verbijstert is het feit dat de repatrianten alles zelf hebben moeten terugbetalen. En letterlijk alles: van bergmeubel tot eetkamerstoel en van winterjas tot babysokje.

Ze kregen hun wekelijkse zakgeld van de contactambtenaar, maar wat er niet bij werd verteld is dat van ieders salaris 60% werd ingehouden voor kost en inwoning.

Veel Indische Nederlanders van de eerste generatie hebben tot aan hun dood maandelijks een nog vast bedrag moeten afstaan.

Torenstraat 48a
2513BS Den Haag
070-3642806

(advertentie)

Overheid hield smartengeld voor dwangarbeiders aan de Birmaspoorweg onterecht in kas

Door: Griselda Molemans

In 1954 ontving Nederland ruim 1 miljoen gulden uit de verkoop van de beruchte Birmaspoorweg. Dit bedrag diende uitbetaald te worden aan de dwangarbeiders die tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn verscheept naar Birma en Thailand. De overheid blijkt echter een deel van het geld in kas te hebben gehouden.

Tenminste 221 ex-dwangarbeiders hebben nooit compensatie ontvangen. De Nederlandse staat had in 1954 de plicht smartengeld uit te betalen aan 15.785 KNIL-militairen die tijdens de Tweede Wereldoorlog dwangarbeid aan de Birma-spoorweg hadden verricht. Door listige trucs hield de overheid een deel van dit geld echter in kas.

Daarnaast eigende zij zich geld toe dat uitbetaald had moeten worden aan de Indonesische regering. Maar.... geldstromen laten sporen na. ALTIJD!

Onderzoek FTM

FTM (Follow The Money, een platform van onderzoeksjournalisten) doet regelmatig onder-

zoek naar slepende, historische 'cold cases'. Zo publiceerden we in mei 2020 een reeks artikelen over zogeheten [Verkaufsbücher](#), waarin de roof van het vastgoed van Joodse Nederlanders in WOII nauwkeurig is gedocumenteerd. Die nieuwe informatie wierp de vraag op of het notariaat en de Nederlandse overheid wel voldoende rekenschap hebben afgelegd over hun kwalijke rol in deze diefstal.

Naast het Joodse rechtsherstel, dat nog steeds niet is afgerond, speelt het uitgebleven rechtsherstel voor de Indische gemeenschap. Het gaat om gelden die nooit zijn uitbetaald aan oorlogsslachtoffers uit de voormalige kolonie Nederlands-Indië. Vanwege de omwentelingen in het onafhankelijke Indonesië zijn ze destijds naar Nederland gevlucht. De openstaande claims betreffen onder meer buitenlandse smarten en compensatiegelden, backpay voor ambtenaren en militairen, bank- en spaarsaldi en verzekeringspolissen.

Is dit nog relevant?

We denken van wel. In archieven wordt er nog regelmatig nieuw, nauwelijks onderzocht bronnenmateriaal ontdekt. Dankzij de moderne methodieken als data-analyse kan journalistiek onderzoek nieuw licht werpen op slepende kwesties. Nederland hecht traditioneel sterk aan de aflossing van schulden en geniet op dat vlak een – niet altijd positieve – reputatie. Het is niet meer dan rechtvaardig om ook onze eigen schulden te onderzoeken en de verantwoordelijkheid

te nemen die we ook van anderen verlangen.

Inmiddels staat ook het koloniale verleden van Nederland, en met name de zwarte kanten ervan, volop in de belangstelling. Het uitgebleven rechtsherstel voor de Indische gemeenschap maakt daar deel van uit. Het smartengeld voor de dwangarbeiders aan de Birmaspoorweg is de eerste van deze reeks openstaande claims.

Wanneer Japanse legertroepen in januari 1942 de kolonie Nederlands-Indië binnenvallen, worden alle Nederlandse militairen krijgsgevangen genomen.

Ongeveer 18.000 van hen worden aan boord van zogenaamde *hell ships* geladen en verscheept naar werkkampen in Birma en Thailand. Daar worden ze tewerkgesteld aan een van de meest beruchte Japanse projecten van de Tweede Wereldoorlog: de Birmaspoorweg.

Na de invasie van de Britse kroonkolonie Birma had het Japanse leger een bevoorradingsprobleem: een groot deel van de Japanse transportschepen werd op de route naar Birma getorpedeerd door Amerikaanse duikboten. Daarom besloten de Japanners tot de aanleg van een spoorweg, als een beschermde aanvoerroute over land.

Deze zogeheten Birmaspoorweg voerde over 415 kilometer, van Thanbyuzayat in Birma naar Ban Pong in Thailand.

Het werk aan de spoorlijn begon op 16 september 1942. In totaal werden ruim 61.000 geallieerde krijgsgevangenen gedwongen aan de spoorlijn te werken; daarnaast werkten er ook nog zo'n 250.000 Birmaanse, Thaise, Chinese, Maleisische, Javaanse en Tamil arbeiders, die met valse beloftes waren geronseld.

De omstandigheden waren hels: de Japanse bevelhebbers joegen de mannen op om het tracé in

amper dertien maanden tijd aan te leggen. De Australische overheid schat dat de voortdurende zware mishandeling, ziekte en uithongering zo'n 16.000 van de 61.000 geallieerde krijgsgevangenen en 100.000 van de 250.000 Aziatische arbeiders het leven hebben gekost.

In de volksmond kwam de Birmaspoorlijn bekend te staan als de *Death Railway*: de Dodenspoorlijn.

Hoewel na de oorlog ruim 1 miljoen gulden beschikbaar was voor de compensatie van het leed, hebben zeker 221 dwangarbeiders (of hun nabestaanden) dit geld nooit ontvangen. Dat blijkt uit historisch onderzoek van Follow the Money. De Nederlandse overheid, verantwoordelijk voor de uitbetaling, is nog altijd niet transparant over wat er met het geld – in hedendaagse valuta zo'n 14,5 miljoen euro – is gebeurd.

Australische en Nederlandse dwangarbeiders tijdens de aanleg van de Birmaspoorlijn. De mannen lijden aan beriberi, een aandoening die veroorzaakt wordt door een tekort aan vitamine B1. Foto: © Publiek Domein (via Australian War Memorial)

Geroofd spoormaterieel

Wanneer het Japanse leger op 15 augustus 1945 capituleert, valt de Birmaspoorlijn als oorlogsbuit in handen van de geallieerden. De regering van Thailand, waar het grootste deel van de route zich bevindt, laat weten dat ze de spoorlijn wil overnemen. Het Britse militaire bestuur voert de onderhandelingen mede namens

Brits-Maleisië zou pas in 1957 onafhankelijk worden, dus het is aannemelijk dat Groot-Brittannië hun compensatiebedrag van 656.400 pond heeft geïncasseerd. Hoewel Birma sinds 1948 onafhankelijkheid van Groot-Brittannië geniet, is het onduidelijk of de Birmese regering de compensatie heeft ontvangen. Mogelijk hebben de Britten ook dit geld zelf in kas gehouden.

Uit de correspondentie tussen Gevers en Stikker blijkt dat het geld betaald is aan het toenmalige Nederlandse ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen. Volgens Binnenlandse Zaken is het bedrag vervolgens overgemaakt aan de Indonesische regering: 'Dat dient als feit aangenomen te worden,' zei een woordvoerder in 2015 tegen Follow the Money. 'Er valt alleen geen bonnetje van te overleggen.'

7/15/54 8547 泰 1207

收容所 Camp	暹羅 泰 5 14 11 Qyan, Gerardus Martinus	寄 No.	1111 1207
姓名 Name	Qyan, Gerardus Martinus ワタナベ エルトス マルティ PAPA	生年月日 Date of Birth	2 January 1916
国籍 Nationality	荷印 N.I.		10 - 2 11 I.
階級 Rank	Priv. Inf. 朱名 佐長	所属部隊 Unit	N.I. 9548
捕獲場所 Place of Capture	バタンソン	捕獲年月日 Date of Capture	17. 3. 5.
父ノ名 Father's Name	Qyan, Gerardus van	母ノ名 Mother's Name	Qyan, Gerardus van
本籍地 Place of Origin	Magelang	職業 Occupation	
通報先 Destination Report	Qyan, H. van Oude Coast- rumschade 10, Venray Holland.	特記事項 Remark	90530

2754

補修済

捕修情報 Other Information
昭和28年 月 日 捕修書記官署名 全姓一姓両方 昭和28年 月 日 発見 朱名 佐長 死亡 (土 昭和30年 昭和19年 月 日 死亡 (JA. 77 P. 277) 昭和19年 月 日 発見 死亡場所 泰 0101177- 奥 0441777- 第43=21 森 佐長收容所 第2号療病院 死体処理 二番 43=21 森 墓地上埋葬 154.180)

De Nederlandse overheid krijgt uiteindelijk een bedrag van 100.003 Britse pond overgemaakt. Dat bedrag, omgerekend iets meer dan 1,06 miljoen gulden, moet verdeeld worden over 17.235 rechthebbenden. Dat is 61,73 gulden per rechthebbende; hedendaagse waarde: zo'n 921 euro.

correspondentieadres
postbus 1263
6400 BG Heerlen

bij beantwoording van deze brief
datum en ons kenmerk
vermelden

stichting administratie
indonesische pensioenen

De heer D. Cordus

telefax
045-5794904

telefoon
045-5793058

betreft
aanvraag B/S uitkering en Japanse uitkering

uw kenmerk

ons kenmerk
0000037/RvB

stamnummer

bijlage(n)
2

datum
19 januari 2021

Geachte heer Cordus,

Naar aanleiding van de door Stichting Indisch Platform, uw gemachtigde, voor u ingediende aanvraag om in aanmerking te worden gebracht voor een Birma/Siam-uitkering (B/S) alsmede een Japanse uitkering op basis van het Vredesverdrag met Japan (JM) delen wij u het volgende mee.

Uit de bij ons bekende gegevens is gebleken dat in het verleden reeds beide uitkeringen aan u zijn uitbetaald. De uitkering is uitbetaald als er een op naam gesteld betaalkaartje in ons archief aanwezig is met daarop eventueel B/S vermeld en/of de naam voor wie wordt aangevraagd voorkomt op de Krijgsgevangenenlijst en daarbij blauw en/of rood is onderstreept. Blauw staat voor uitbetaling van de B/S en rood voor uitbetaling van de JM. In uw geval hebben wij in ons archief een betaalkaartje aangetroffen met daarop B/S vermeld en komt uw naam blauw en rood onderstreept voor op de Krijgsgevangenenlijst. Een afschrift van beide stukken dient u als bijlage bij deze beslissing aan te treffen.

Omdat beide uitkeringen zogenaamde éénmalige uitkeringen zijn en reeds aan u zijn uitbetaald, kunnen wij uw in de aanhef vermeld verzoek niet honoreren en wijzen uw aanvraag daarom af.

Officiële mededelingen

BEKENDBAAR

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken te 's-Gravenhage maakt het volgende bekend:

In de oorlogsjaren heeft Japan in het bezette gebied van Birma en Thailand een spoorlijn aangelegd die beide landen verbindt; hiervoor werd gebruik gemaakt van vele tienduizenden geïnterneerde krijgsgevangenen. Na de wapenstilstand is de spoorlijn opgebroken en werd het daarbij vrijgekomen materiaal door het geallieerde opperbevel vercocht. De ontvangsten hiervan zijn thans, nadat tussen de betrokken geallieerde landen hierover overeenstemming was bereikt, verdeeld over de landen waarvan onderdanen aan de spoorlijn hebben gewerkt, met de bedoeling dat deze gelden aan de betrokken ex-krijgsgevangenen zullen worden uitgekeerd.

De onderhandelingen terzake hebben geruime tijd geduurd, doch eindelijk zijn de gelden ter beschikking van de Nederlandse Regering gesteld ter verdeling onder daaraan die behoort behorende tot de Nederlanden (Nederlands-Indische Zee-, Land- en Luchtmachtstroepen), als krijgsgevangenen van Japan, gevangen aan de Birma - Thailand spoorweg hebben gewerkt. Hieruit zal naar verwachting aan rechtshoeftenden een uitkering ter grootte van enige tienduizend gulden per persoon kunnen worden gedaan, nadat de termijn van inwerking van de gevraagde gegevens aan hen is gelaten.

Mitsdien worden alle voornamelijk personen, dewelke hun nabestaanden (erfgevolgen) uitgenodigd zijn ten spoedigste, doch in elk geval vóór 1 November 1954 — liefst per briefkaart — te wenden: a. voor wat betreft ex-KNIL, — militairen tot het Ministerie van Buitenlandse Zaken, DOI/AA/L, Grote Markt 22, 's-Gravenhage; b. voor wat betreft het personeel van de Koninklijke Marine tot het Ministerie van Marine, Lange Voorhout 26, 's-Gravenhage.

Daarbij behoren de volgende gegevens te worden vermeld: Naam en voornamen van de ex-krijgsgevangene, voluit, huidige adres, geboorteplaats, geboortedatum, nationaliteit, dienstverband op 1 Maart 1942, rang, algemeen stambook- of legnummer, slachtoffer voor geweld mogelijk de kampen of plaatsen, waar het krijgsgevangenschap werd doorgebracht, de namen der kampen, o.a. plaatsen, in Birma-Thailand moeten worden onderstreept.

Ten aanzien van de overleden personen dient zo ver mogelijk te worden vermeld de datum van overlijden en indien het overlijden plaats had in krijgsgevangenschap, ook de naam van de plaats, het kamp of schip waar betrokkene om het leven kwam.

De nabestaanden (erfgevolgen) van de krijgsgevangenen dienen bovendien hun familieverhouding ten opzichte van de overledene te vermelden (vrij, weduwe, vader, broer e.a.) zamen met hun eigen naam en adres.

Aanmeldingen ontvangen na 1 November zullen niet meer in behandeling kunnen worden genomen.

Bovendien verzocht het Ministerie van Buitenlandse Zaken aan alle andere Nederlanders, die buiten Birma en Thailand als militair in Japanse krijgsgevangenschap zijn geweest, o.g. aan hun nabestaanden (erfgevolgen), dezelfde gegevens als bovenbedoeld te willen meedelen. 414-00

De staf van de Koninklijke Marine gaat meteen aan de slag om haar 1.450 voormalige krijgsgevangenen te compenseren. De marine heeft adreslijsten aangelegd van de rechthebbenden, die over de gehele wereld woonachtig zijn. Ze krijgen het bedrag via de Nederlandse consulaten uitbetaald; ook voormalig marinemannen die Indonesisch staatsburger zijn geworden, ontvangen hun 61,73 gulden van de Nederlandse overheid.

Na aftrek van deze 1.450 uitbetalingen, in totaal 89.508,50 gulden, dient het ministerie van Buitenlandse Zaken (BuZa) het resterende bedrag van 974.408,05 gulden uit te keren aan de 15.785 voormalig KNIL-militairen die als dwangarbeider naar de spoorlijn zijn verscheept.

Bij de uitbetaling loopt BuZa echter tegen een probleem aan: het ministerie beschikt niet over de woonadressen van de ex-

dwangarbeiders. Daarom plaatst BuZa op 9 juli 1954 een oproep in enkele Nederlandse dagbladen en Nederlandstalige kranten in Indonesië.

De boodschap: het materiaal van de Birmapoorweg is verkocht. Het is de bedoeling dat de opbrengsten aan alle betrokken ex-krijgsgevangenen worden uitgekeerd. Ex-KNIL-militairen of hun erfgenamen die aanspraak willen maken op die uitkering

Nederlandse staat voor *alle* dwangarbeiders geld gebeurd heeft, werden erfgenamen van dwangarbeiders die vlak voor tewerkstelling zijn overleden, afgewezen na het indienen van een aanvraag.

Gerardus van Oyen is zo'n dwangarbeider. Hij overleed op 11 mei 1943, enkele weken na aankomst in het Thaise werk-kamp Chungkai. In 1954 meldde zijn zus Gertruda zich als erfgenaam, maar haar aanvraag werd door BuZa afgewezen. De ambtenaren stelden zich op het standpunt dat 'alleen mannen die daadwerkelijk aan de spoorlijn hebben gewerkt, recht hebben op een vergoeding'.

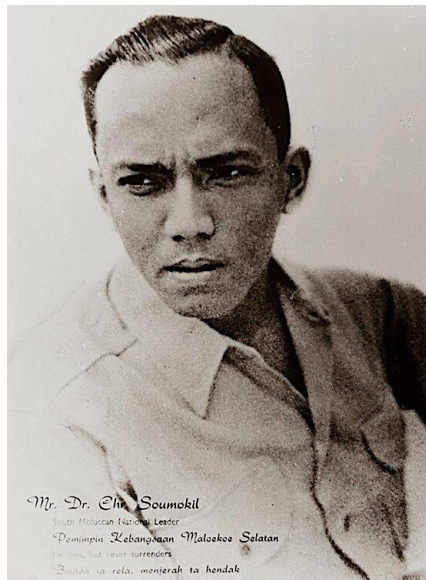
Deze logica sluit honderden slachtoffers bij voorbaat uit. Alleen al in Rangoon, het huidige Yangon (Myanmar), zijn eind 1942 175 mannen begraven voordat ze tewerkgesteld werden. Volgens gegevens van de Oorlogsgravenstichting zijn er totaal 3.098 Nederlandse dwangarbeiders overleden gedurende de aanleg van de Birmaspoorlijn. Van al deze mannen zou dan gecontroleerd moeten worden of ze 'vroegtijdig' zijn gestorven.

De SAIP is verrast door deze regel van BuZa. 'Het is ons niet bekend dat er überhaupt sprake is geweest van afwijzingen,' zegt de woordvoerder. 'Dit is allemaal voor onze tijd gebeurd. Bij mijn weten gaan we daar nu niet zo mee om.'

Ook de SAIP heeft om onduidelijke redenen aanvragen geweigerd. Zo deed Frans Onken in 2015 als erfgenaam van zijn vader Jan Rainer bij de SAIP een aanvraag voor Japans smartengeld. Jan Rainer Onken woonde in 1957 zelf in Indonesië, waar hij zowel de krantenoproep voor het Birma- als het Japanse smartengeld gemist heeft.

De SAIP wees de aanvraag af: als verantwoording stuurde de stichting een zogenaamd 'betalingsbewijs' uit 1957, gericht aan een **wildvreemd persoon** in Den Haag.

Of neem de zaak van brigadier-genie Jozef Salomonson. In 1954 reisde deze ex-dwangarbeider rond als evangelist op Java en Borneo, waardoor hij de krantenoproep gemist heeft. Ook zijn familieleden, die toen in Soerabaja woonden, hebben de oproep nooit gezien.

Christiaan Soumokil. Foto: © Moluks Historisch Museum

In 2012 diende zijn dochter alsnog een aanvraag in. Maar, vertelt kleinzoon Peter Rudolph: 'De uitbetaling aan mijn moeder is geweigerd om een onduidelijke reden. Dat vertelde ze me destijds. Sinds haar recente overlijden ben ik alle documenten aan het doornemen.'

En dan is er de zaak van ex-dwangarbeider Daniël Cordus (98), die met zijn broers Jozef en Jan aan de spoorlijn heeft gewerkt. Broer Jan is eind 1944 in Birma vermoord door de Japanners; Jozef is eind 1948 tijdens de tweede 'politieacties' op Sumatra om het leven gekomen.

Daniël Cordus ontdekte pas in 2014 dat hij recht had op het smartengeld. Daarop meldde hij zich aan bij het Indisch Platform 2.0. Lange tijd overlegden de drie belangenbehartigende stichtingen met de SAIP of ze toegang konden krijgen tot de gehanteerde namenlijsten en betaalbewijzen. Hun verzoek werd uiteindelijk afgewezen.

Eind 2020 heeft Daniël Cordus drie aanvragen laten indienen: een voor hemzelf en twee als erfgenaam, namens zijn overleden broers. Op 19 januari 2021 heeft de SAIP de aanvraag afgewezen.

'Uit de bij ons bekende gegevens is gebleken dat in het verleden reeds beide uitkeringen aan u zijn uitbetaald,' schrijft de stichting aan Cordus. 'De uitkering is uitbetaald als er een op naam gesteld betaalkaartje in ons archief aanwezig is met daarop eventueel B/S vermeld en/of de naam voor wie wordt aangevraagd voorkomt op de Krijgsgevangenenlijst en daarbij blauw en/of rood is onderstreept. Blauw staat voor uitbetaling van de B/S (Birma-Siam) en rood voor uitbetaling van de JM (Vredesverdrag met Japan). In uw geval hebben wij in ons archief een betaalkaartje aangetroffen met daarop B/S vermeld en komt uw naam in blauw en rood onderstreept voor op de Krijgsgevangenenlijst.'

Het 'betaalkaartje' van de SAIP, waarop vermeld dient te staan wanneer en op welke rekening de bedragen zijn uitbetaald, is niet bij de afwijzingsbrief gevoegd. De bijlage toont een kopie van een document met alleen de geboortedatum van Daniël Cordus en zijn - onvolledige - toenmalige adres in Alblasserdam.

Cordus is perplex. 'Waarom stuurt de SAIP me geen betaalbewijzen? Dus ook van het Japanse smarten-

geld, waar ik nooit een aanvraag voor heb ingediend omdat ik evenmin van die regeling wist?’

De aanvragen die Daniël Cordus als erfgenaam van zijn broers in heeft gediend, zijn niet in behandeling genomen. In de kopie van de meegestuurde krijgsgevangenenlijst ontbreken de namen van Jozef en Jan Cordus. De SAIP heeft nog niet gereageerd op de vraag waarom de twee aanvragen niet behandeld zijn.

Honderden benadeelden

Er blijkt nog een andere lacune te bestaan in de administratie van de SAIP: de rijstpapieren namenlijsten van het Rode Kruis, die de stichting gebruikt om bij te houden welke rechthebbenden zijn uitbetaald, zijn incompleet.

Daar is een verklaring voor: toen medewerkers van het Rode Kruis na de bevrijding een namenlijst van de dwangarbeiders aanlegden, bevonden niet alle overlevenden zich in Bangkok. In de loop van 1944 was een aantal Indo-Europese en Molukse krijgsgevangenen ontsnapt uit de werkkampen langs de spoorweg. En 2.345 dwangarbeiders waren na de voltooiing van de spoorweg vanuit Thailand naar Japan verscheept, om daar ingezet te worden voor dwangarbeid.

Het is zeer de vraag of er überhaupt een complete lijst van alle Nederlandse Birma-dwangarbeiders bestaat. In 2017 heeft onderzoeker Henk Beekhuis een Amerikaanse kopie van de Rode Kruis-lijst gecheckt en gedigitaliseerd. In totaal [telde](#) Beekhuis 1231 officieren en 13.871 onderofficieren uit het KNIL, marine en luchtmacht. Dat zijn 15.102 namen, 2883 namen minder dan het in 1954 door de overheid opgegeven aantal van 17.985.

Zelfs als nu een rechthebbende het Birma-smartengeld krijgt uitbetaald, dan is dat bedrag 67 jaar lang niet meegegroeid met de inflatie

‘Om in aanmerking te komen voor een Birma-Siamuitkering is bepalend of iemand ook als Birma-Siam geïnterneerde geregistreerd staat op de krijgsgevangenenlijst. Erfgenamen van personen, die hieraan voldoen, kunnen een aanvraag indienen,’ aldus de woordvoerder van de SAIP. Met andere woorden: in ieder geval 2.883 (erfgenamen van) ex-dwangarbeiders hebben nooit kans gemaakt op een uitkering, omdat hun namen niet voorkomen op de lijsten die de SAIP hanteert.

‘Als rechthebbenden de krantenoproepen in 1954 hebben gemist, staat de weg na al die jaren nog steeds open voor hen om de uitkering aan te vragen,’ laat een woordvoester van Binnenlandse Zaken weten. ‘Er wordt alleen zonder indexatie en rente uitbetaald. De algemene lijn bij de overheid is dat uitkeringen niet geïndexeerd worden wanneer mensen veel later opvragen. Dat gebeurt bijvoorbeeld ook met de bijstand. Daar is jurisprudentie over bekend.’

Birma Spoorweg

De SAIP-woordvoerder sluit zich daarbij aan. ‘De wettelijke grondslag voor indexatie is destijds niet gecreëerd. De uitkering is een eenmalige uitkering uit winstdeling.’

Met andere woorden: zelfs als een rechthebbende het Birma-smartengeld krijgt uitbetaald, dan is dat nog altijd een bedrag dat 67 jaar lang niet is meegegroeid met de inflatie. Geen 921,25 euro dus, maar 61,73 gulden. Omgerekend volgens de laatst geldende wisselkoers: 28,01 euro.

Er is hier echter geen sprake van een uitkering in de zin van een Bijstands- of werkloosheidsuitkering, maar van smartengeld. Op 23 maart 2017 bekrachtigde de Centrale Raad van Beroep dat smartengeld geïndexeerd en belastingvrij uitbetaald dient te worden.

Al met al zijn er bij het schrijven van dit artikel 221 rechthebbenden bekend die nimmer smartengeld hebben ontvangen – hetzij omdat hun aanvraag is afgewezen, hetzij omdat deze aanvraag überhaupt nooit is gedaan. Corrigeer je voor inflatie, dan is voor alleen deze groep ex-dwangarbeiders al 203.596.25 euro aan Birma-smartengeld en 936.542,75 euro aan Japans smartengeld in kas gehouden, een totaalbedrag van 1.140.139 euro.

Tot de groep behoren onder andere de ‘te vroeg overleden’ Gerardus van Oyen; de 175 mannen die in Rangoon zijn begraven; Jan Onken, wiens uitbetaling aan een onbekend persoon is overgemaakt; Jozef Salomonson, wiens erven een niet-onderbouwde afwijzing ontvingen, en Daniël, Jan en Jozef Cordus. Verder sprak de auteur ook nog met Sip Fokkens en Willy Welcker, die hun oproepen misten, en is van 33 Molukse KNIL-militairen bekend dat ze ontsnapt zijn en niet op de namenlijsten voorkomen.

En dan zijn er nog Christiaan Soumokil en zijn vier collega's van het Molukse verzet. Christiaan Soumokil was jurist; onder zijn invloed werd op 25 april 1950 de onafhankelijke *Republik Maluku Selatan* (RMS) uitgeroepen – de Republiek der Zuid-Molukken. Aansluitend volgde Soumokil Johan Manusama op als president van de RMS. Als reactie op de onafhankelijkheidsverklaring bezette het Indonesische leger het eiland Buru en een deel van het eiland Seram.

In december 1950 week Soumokil samen met zijn regering uit naar Seram, om vanuit de binnenlanden een guerilla-oorlog tegen de Republiek Indonesië te voeren. Ten tijde van de krantenoproep van Buitenlandse Zaken in 1954 verbleef hij daar, samen met zijn echtgenote Josina Taniwel en vier

andere ex-dwanganwerkers aan de Birmaspoorweg.

Uiteindelijk is Christiaan Soumokil in 1963 gevangengenomen en in 1966 op last van de Indonesische regering geëxecuteerd. Sinds zijn dood wonen zijn weduwe Josina Soumokil-Taniwel en hun zoon Thommy in Nederland.

'Op 9 juli en 31 december 1954 bevonden we ons diep in de jungle,' zegt Josina Soumokil desgevraagd. 'We hebben dus nooit iets geweten van het smartengeld voor mijn man. Of er een Nederlandse krant op het Molukse Seram werd gedistribueerd?' Grote hilariteit. 'Nee, natuurlijk niet! Dat is ondenkbaar.'

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door het Steunfonds Freelance Journalisten.

Wilt u blijk geven van
uw waardering
voor NICC Magazine en het
vele werk dat wij hiervoor
maandelijks verrichten?
Maakt u dan een
vrijwillige donatie
over op ons
bankrekeningnummer
NL39 RABO 0129 216 836
t.n.v. NICC te Den Haag.
Dankzij uw vrijwillige
donatie kan NICC Magazine
voor iedereen
GRATIS
blijven. Dank u wel.

zoekt donateurs

Het **Indisch Platform** behartigt de belangen van de Indische gemeenschap bij de Nederlandse regering
Stichting Het **Indisch Platform** - Postbus 85564 - 2508 CG Den Haag
Bankrek. nr. **NL84 INGB 0088 3644 67** t.n.v. Indisch Platform

Hell Ships – The Devils' Routes

Door: Kees Maaswinkel

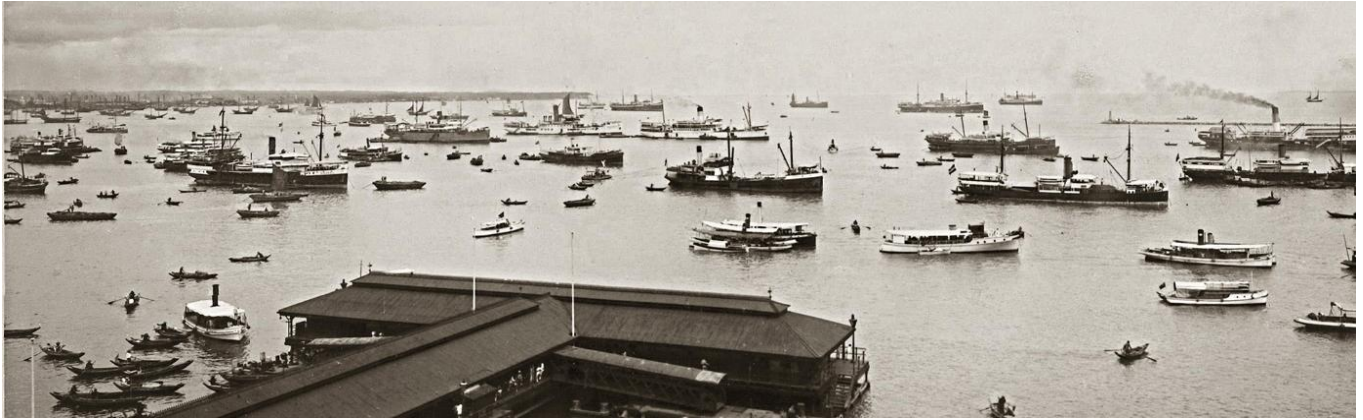
Van begin 1942 tot midden augustus 1945 vonden in Azië meer dan 200 scheepstransporten van geallieerde krijgsgevangenen plaats.

Daarbij werden ruim 150.000 inschepingen geregistreerd. Om hoeveel krijgsgevangenen het precies ging, is moeilijk vast te stellen, omdat veel van hen op meerdere transporten zaten. Wel duidelijk is dat op die reizen meer dan 15.000 krijgsgevangenen het leven hebben gelaten.

Krijgsgevangene in Japanse handen

Na de aanval op Pearl Harbor in december 1941, de val van Hong Kong, de Filipijnen, Malakka en Singapore, en de capitulatie van Nederlands-Indië in maart 1942, heeft Japan een enorm gebied in Azië en de Pacific onder controle. Als gevolg van die veroveringen op de Britten, Amerikanen en Nederlanders, zitten de Japanners opgescheept met een onverwacht

groot aantal krijgsgevangenen. Een aanzienlijk deel bevindt zich op het eiland Singapore en op Java. Op Singapore zijn dat ruim 100.000 Britse en ruim 15.000 Australische militairen. Op Java meer dan 110.000 soldaten van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger en van de Koninklijke Marine, 8.000 Britten en enkele honderden Amerikanen. En in de 'Grote Oost', op Ambon, bevinden zich 1.100 Australische en 2.800 KNIL-militairen. De inlandse militairen van het KNIL, zo'n 70.000,

voor zover niet gedeserteerd, kiezen voor de overheerser of worden vrijgelaten. Uitzondering vormen de Ambonese militairen, die veelal mee gaan in krijgsgevangenschap. Daarmee komt het aantal krijgsgevangen KNIL-ers en marinemannen op zo'n 42.000.

Al met al een concentratie van vijandelijke troepen in een vrij beperkt gebied. Weliswaar ontwappend maar niet ongevaarlijk voor Japan als de omstandigheden zouden veranderen. Die troepen moeten dus worden verspreid. En nog belangrijker, die moeten aan het werk. Werk dat ze niet hoeven te overleven. Voor de Japanse militair is overgave beschamend en krijgsgevangenen worden daarom veracht. In mei 1942 verklaart Premier Tojo: "In Japan hebben we eigen opvattingen over krijgsgevangenen, die maken dat hun behandeling ietwat afwijkt van die in Amerika en Europa. De situatie in ons land staat niet toe niets te doen en toch mee te eten. Met dat in gedachten, hoop ik dat men inzielt dat krijgsgevangenen zich nuttig zullen moeten maken."

Bij het inzetten van al die krijgsgevangenen staat snelheid voorop. De veroveringen moeten worden geconsolideerd en nieuwe veroveringen worden voorbereid. In Birma en Thailand wordt een spoorlijn uitgezet van zo'n 415 kilometer. Op Sumatra, dwars door het oerwoud, een spoorlijn van 220 kilometer. En op de Molukken en Flores moeten

vliegvelden worden aangelegd. In Japan tenslotte – met een groot deel van de mannelijke bevolking onder de wapenen – moet de oorlogsindustrie draaiend worden gehouden. De Japanse regering besluit voor dat alles krijgsgevangenen in te zetten. Het vervoer naar die plaatsen gaat per schip, onder vaak erbarmelijke omstandigheden. Die schepen worden Hell Ships genoemd.

Reisbureau Nippon

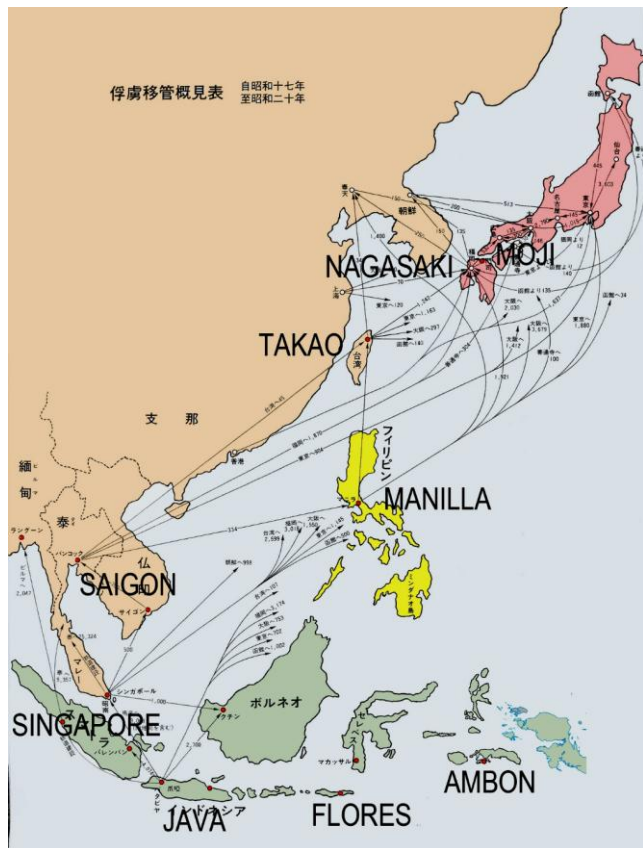
Voor het transport van troepen, wapens, goederen, grondstoffen, voedingsmiddelen en krijgsgevangenen is een vloot samengesteld uit vracht- en passagiersschepen. Schepen van leger en marine en schepen gevorderd bij Japanse rederijen. Aangevuld met buitgemaakte schepen heeft die vloot in 1942 een omvang van bijna 6.000.000 BRT (bruto registerton). In de 45 maanden dat de oorlog duurt, zal die vloot, ondanks aanvullingen, door de geallieerde acties tot een kwart worden teruggebracht. De trans-

portvloot wordt aangestuurd door het Commando Scheepstransporten van het Keizerlijke Japanse Leger, door de krijgsgevangenen Reisbureau Nippon genoemd. Het Commando heeft zijn hoofdkantoor in Tokyo en er zijn kantoren in Hiroshima en Singapore.

Aanvragen voor transporten die binnenkomen op Singapore, worden doorgestuurd naar Tokyo, waarna Hiroshima de opdracht krijgt ze te plannen.

In de loop van bijna vier jaar regelt Hiroshima 250 krijgsgevangenen-transporten. De meeste schepen die daarvoor worden ingezet zijn oude, slecht onderhouden vrachtschepen, vaak afgestoten door westerse rederijen. Slaapplaatsen ontbreken, er is geen keuken voor al die passagiers en er zijn geen sanitaire voorzieningen. Ze zijn volstrekt ongeschikt voor personenvervoer. Voor het vervoer van troepen en krijgsgevangenen heeft het Commando Scheepstransporten zich te houden aan regels. Regels die te vergelijken zijn met die welke enkele eeuwen eerder werden gehanteerd bij het vervoer van slaven. Uitgangspunt is een formule gebaseerd op het tonnage (bruto registerton), dat is de inhoud van het schip. Eén ton is 2,83 m³. Volgens de voorschriften moeten er drie ton per man beschikbaar zijn. Op een schip van 9.000 BRT kunnen dus 3000 passagiers worden geplaatst. Die regel geldt niet alleen voor krijgsgevangenen, maar ook voor

eigen troepen. Al in september 1942 wordt het rekenmodel aangepast in de instructie Unsenden 557, uitgevaardigd als Hokoku Meirei, een direct bevel van de keizer. Voortaan kan voor elke ton één passagier worden geplaatst. Een schip van 9.000 BRT kan dus 9.000 passagiers opnemen. Maar ook die norm wordt verruimd. Dat kan door tussen de dekken houten stellages te bouwen met tussenvloeren. Met 25 centimeter hoofdruimte moet de reis liggend of geknield worden afgelegd

De eerste transporten

Een treinverbinding van Singapore over Bangkok met Rangoon is uiterst belangrijk voor de oorlogsvoering. Daarom heeft de aanleg van een ontbrekend stuk van 415 kilometer in Thailand en Birma voor Japan de hoogste prioriteit. Dan kan de strijd in Birma tegen de Britten worden gewonnen en kan de sprong naar India worden gemaakt. Voor de aanleg wordt een ongekend aantal arbeidskrachten ingezet. Uit Japan komen

12.000 spoorwegmensen. Die worden aangevuld met krachten uit de veroverde landen, de meesten als dwangarbeiders. Hun aantal moet rond de 150.000 hebben gelegen. Daar bovenop worden 61.000 geallieerde krijgsgevangenen ingezet, waaronder 17.000 Nederlanders. Al half mei 1942 wordt een konvooi samengesteld van vier schepen.

Vanuit Singapore vertrekken 3.000 Australiërs, vanuit Belawan Sumatra 1.200 Nederlanders en 500 Britten. Ze worden de ruimen in gejaagd van het vrachtschip Kyokusei Maru. Eerste-luitenant Arie Grendel (1897), in het burgerleven belastingambtenaar in Medan, is een van hen. Al in gevangenschap beschrijft hij zijn ervaringen:

*De dekken zijn fettig en vuil.
De voeten schuifelen traag
en tasten een ladder omlaag
naar een diepe gapende kuil.
Daar zullen we dagen en dagen
elkaar moeten leren verdragen.*

De reis van Arie Grendel naar Birma duurt 10 dagen. Het konvooi wordt begeleid door twee korvetten. Weliswaar hebben de geallieerden zich nog niet hersteld van de nederlagen, maar de reis is toch niet veilig. Vanuit India kunnen Amerikaanse vliegtuigen opereren en vanaf Ceylon Britse en Nederlandse onderzeeërs. De reis verloopt echter zonder problemen. De krijgsgevangenen mogen spullen meenemen in koffers of zakken. Hun bezit omvat vaak niet meer dan de kleding die ze aan hebben – tropenkleding – etensgerei, een boek en verder wat persoonlijke spulletjes. Muzikanten proberen hun instrument mee te nemen. Dat wordt vaak toegestaan. Later zal blijken dat ze met hun muziek stevig bijdragen aan moraal, ontspanning en troost.

Tegen de jaarwisseling 1942/43 vertrekt vanuit Singapore de Nichimei Maru, een oud Noors vrachtschip. Aan boord 1.000 Nederlanders en 1.562 Japanse militairen. De bestemming is

Psalm: 107: 6.

*'De ondergang van de „Nichime Maru“
Golf van Martaban - 15 Januari 1943 -
15^u45^m Nippon tyd.*

LDK

Moulmein in Birma. Aan boord is ook Tjipke Fokkens (1920). Tjipke, geboren in Friesland, meldde zich in de crisisjaren bij het KNIL in Nijmegen en werd opgeleid tot kanonnier bij de kustartillerie op Java. "Dat inschepen ging met een hoop duwen, trekken, schreeuwen en slaan. Ze moesten zien dat ze je die ruimen in kregen. Bij de Jappen wist je nooit waar je aan toe was. Toen het schip ging varen zeiden mensen die er verstand van hadden: we gaan die kant uit! En dié kant, dat moest Birma zijn. Herinneringen? Dat je alleen maar in dat stinkende ruim lag en je amper kon bewegen. Je kon er niet uit. Alleen om je behoefte te doen, kon je om beurten naar boven."

Het kleine konvooi vaart langs de kust van Maleisië naar havenstad Penang. Daar komt de Moji Maru erbij met aan boord 385

Australiërs en 450 Amerikanen. Ze komen ook uit Singapore, maar zijn met de trein aangevoerd. Begeleid door twee korvetten gaat het richting Moulmein. De reis verloopt rustig.

Op 15 januari 1943, tegen 1 uur in de middag, met nog maar 75 km tot de bestemming, wordt het konvooi aangevallen door drie Amerikaanse B-24 bommenwerpers. Die zijn in de ochtend vertrokken van een vliegveld in India. Eerste doelwit is de Nichime Maru, het grootste van de twee schepen. Met de zon achter en met uitgezette motoren duiken ze van 3.000 meter naar beneden. "Ik ben dan aan dek om mijn behoefte te doen." vertelt Tjipke Fokkens, "Ineens een verschrikkelijke herrie. Dan vallen die bommen en weet je niet wat er aan de hand is. Toen kwamen ze nog een keer over en dat werd

weer een voltreffer. Maar ik ben niet geraakt door scherven. Want er zijn er ook die door scherven om het leven gekomen zijn, toen al. En die mensen in het ruim, dat is paniek geweest! Iedereen wou die trap op. Er waren ook mensen, die durfden niet te springen, die zijn gewoon overboord geduwd."

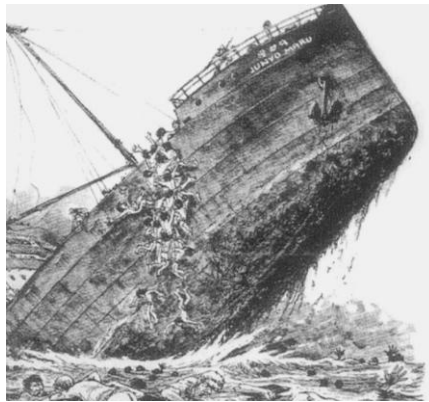
De Nichime Maru krijgt twee voltreffers en begint te zinken. Ook de Moji Maru wordt gebombardeerd, maar bij dit kleinere schip treffen de bommen geen doel. Het zet sloepen uit en begint drenkelingen op te nemen. Eerst de Japanners. Ze eruit pikken is niet moeilijk, ze hebben zwemvesten aan met een Japans vlaggetje. Pas daarna zijn de Nederlanders aan de beurt. Na vijf uur in het water te hebben gelegen wordt ook Tjipke Fokkens opgepikt.

Het dodental als gevolg van het bombardement is 32 Nederlanders en 84 Japanners. "We wierpen 54 bommen van 500 pond" meldt squadron leader Adams na terugkeer en concludeert "Een geslaagde missie!".

Knooppunt Singapore

De Nederlanders op de Nichimei Maru kwamen van Java, maar gingen aan boord van het schip op Singapore. Het eiland Singapore is in zuidoost Azië knooppunt voor de meeste transporten. Naar Vietnam, de Filipijnen, Hainan, Formosa, China, Japan, Korea en naar Birma. Naar Thailand gaan de krijgsgevangenen met de trein. Op het eiland Singapore hadden de Britten een militaire basis Changi. Met een oppervlak van 54 vierkante kilometer was het hun grootste en belangrijkste basis in Azië. Een sterkte die onneembaar werd geacht bij een aanval uit zee. Dat beseften de Japanners ook en ze kwamen daarom over land, door Maleisië. Singapore viel binnen een week en Changi werd één groot krijgs-gevangenkamp. Vrijwel alle krijgs-gevangenen in zuidoost Azië verbleven korte of lange tijd in Changi. Ed Kolster (1923) KNIL, komt op 7 januari 1943 aan in Singapore. Hij houdt een dagboek bij en weet dat zijn hele gevangenschap verborgen te houden. "Changi is werkelijk een ideaal kamp. Het is zo uitgestrekt dat het wel zo groot is als Batavia. Je vindt hier keurige kazernes vanwaar je op zee kunt zien, want vele gebouwen staan op heuvels. Werkelijk in één woord, het is schitterend! We zijn daar zo goed als vrij van de Jap en hebben een vrij leven, al is het dagelijks tuincorvee wel zwaar. Er zijn duizenden Engelsen, Brits-Indiërs, Australiërs en ook Schotten met hun doedelzakken. Er is een militaire politie en de krijgstucht wordt streng gehandhaafd, want op 't ogenblik is het een ordeloze bende."

De verschillende nationaliteiten in het kamp hebben eigen gebieden. Dat is maar goed ook, want er zijn flinke verschillen in cultuur en mentaliteit, ondervindt Felix Bakker (1925). Felix, in Indië geboren, meldde zich, zeventien jaar oud, bij het Korps Mariniers. "In het begin was het tussen de Engelsen en de Indische jongens weleens lastig. Bij ons waren natuurlijk heel veel bruinen. Dan ging je weleens op de vuist met die Engelsen. Want dat nam je niet als een Engelsman tegen je zei: Fucking halfcast of bloody halfcast. Dan was het gelijk een knal voor zijn kop." Gelukkig zijn er ook gemeenschappelijkheden. "We hebben nog gevoetbald tegen de Britten en de Brits-Indiërs" meldt Geo Hakkenberg (1923), matroos bij de Koninklijke Marine,

"We hadden er een moordleven." Nou, een moordleven was niet voor iedereen weggelegd in Changi. Eind augustus 1942 moesten na een ontvluchttingspoging van enkelen, duizenden Britse en Australische krijgsgevangenen drie dagen en nachten buiten staan. In de brandende zon, zonder eten en met één flesje water per etmaal. De vier gevluchte mannen worden zonder mededogen geëxecuteerd. Het verblijf in Changi geeft de Nederlanders de gelegenheid kongsi's te vormen. Groepjes van drie tot vijf man, die elkaar door dik en dun helpen. Vooral belangrijk bij ziekte. Volgens Geo Hakkenberg was het de enige manier om te overleven.

Hakkenberg en Bakker worden enige tijd na aankomst in Changi op de trein gezet naar Thailand. Met 35 man in een goederenwagon, vijf dagen lang. Zittend, want liggen is onmogelijk. Een jaar later is de spoorlijn gereed en wordt Hakkenberg op de boot gezet naar Japan. Het zal de zwaarste tijd uit zijn leven worden.

Omstandigheden aan boord

Het eerste transport van Java naar Singapore vindt plaats begin juni 1942. Vijfhonderd Nederlandse krijgsgevangenen, gelegerd in de kazerne van het 10de Bataljon in Batavia, worden ingescheept in Tandjoeng Priok. Het wordt een slordig georganiseerde reis onder slechte hygiënische omstandigheden. De overtocht duurt maar vijf dagen, toch overlijden onderweg enkele gevangenen. Als het schip op 9 juni aankomt worden de mannen aan dek schoongespoten en marcheren dan naar een tentenkamp binnen Changi. Het blijkt lastig voor de Japanners om een reis goed te laten verlopen. In augustus vertrekt de Tufuku Maru uit Batavia naar Singapore, ook met 500 krijgsgevangenen. Daarvan sterven er onderweg zelfs op die korte reis maar liefst 29 ten gevolge van dysenterie.

Eind oktober 1942 vertrekt de Yoshida Maru met 2.700 krijgsgevangenen uit Batavia naar Singapore. Een groep van 500 Engelsen - 120 Royal Air Force en 380 British Army - in een klein ruim in het voorschip. De Air Force mensen hebben gewerkt aan het vliegveld Kemajoran bij Batavia. In de drie andere ruimen 2.200 Nederlandse krijgsgevangenen en een onbekend aantal Javaanse dwangarbeiders.

De boot is overvol. Het is heet en benauwd in de ruimen en het eten is slecht. Toch weet RAF-piloot

Terence Kelly (1920) af en toe aan dek te genieten van de kusten die langs komen. Het is een gebied dat hij in zijn Hurricane al had verkend. Als ze op Singapore van boord gaan worden ze gecontroleerd op dysenterie en moeten ze naakt door een desinfectiebad lopen. Al na een paar dagen gaan ze opnieuw aan boord, nu van de Dainichi Maru. Vier gangways leiden 1.200 krijgsgevangenen en 1.000 Japanse soldaten naar de vier ruimen. Vóór, in ruim twee, gaat de groep van Kelly naar beneden – 268 man RAF. Eerst een houten trap af, langs een groep Japanse soldaten die zich in het bovenste ruim hebben genesteld, dan via een loodrechte ijzeren ladder het onderste ruim in. Kelly: Daar was een plankier van 20x25 meter met in het midden een gat van 2x3 meter. Op de bodem resten natte ijzererts. Daar werd onze bagage op gegoooid. In het ruim ratten, vliegen en kakkerlakken.”

De Dainichi Maru vertrekt in een konvooi richting Japan. Tezamen met twee andere schepen in totaal 3.500 krijgsgevangenen en 2.000 Japanse soldaten. De omstandigheden op de schepen verschillen niet veel. De voeding is onvoldoende – zowel in hoeveelheid als in samenstelling – sanitaire voorzieningen zijn ontoereikend en medische hulpmiddelen ontbreken. In de onderste ruimen is geen luchtverversing. Binnen vier

dagen breekt er dysenterie uit. Saigon wordt aangedaan, maar ondanks dringende verzoeken moeten de zieken aan boord blijven. Verder noordelijk wordt het weer slechter. De ruimen blijven open, wind, regen en kou slaan naar binnen. Het grote aantal dysenteriepatiënten zorgt voor vervuiling van de ruimen.

Velen kunnen de lange weg omhoog naar de benjo's – de toiletten aan dek – niet volbrengen, wat zorgt voor een smeerboel. Bij de volgende stop in Takao op Formosa, gaan 20 ernstig zieke krijgsgevangenen van boord en komen er 600 Japanse soldaten en zo'n 300 Amerikanen bij. Men wacht enige dagen tot de storm is voorbij is. Na een reis van 26 dagen wordt de bestemming bereikt. Als de schepen afmeren in Moji op het zuidelijke eiland Kyushu, zijn onderweg 167 krijgsgevangenen overleden. Van de 400 zieken die van boord gaan, sterven er binnen enkele weken alsnog 127.

De sterftcijfers verontrusten de Japanse instanties. In december 1942 sturen de Minister van Oorlog en de plaatsvervangend Chef-staf een telegram naar het Commando Scheepstransporten, waarin ze erop wijzen dat het noodzakelijke aantal arbeidskrachten niet wordt gehaald. "Er sterven er teveel onderweg en zij die aankomen zijn vaak te ziek om

te werken." Ondanks die klacht wordt er niets ondernomen om de situatie te verbeteren. Er vinden geen inspecties plaats om te zien of de regels worden nageleefd; sterker nog, de regels worden nog meer verruimd: "Dekiru Dake Takusan Tsumikomu!" (Laad er zoveel als mogelijk is!). Grotere aantallen moeten de verliezen compenseren. Krijgsgevangenen zijn in de ogen van de Japanners niets waard.

Doodsoorzaken en ziektes

De overvolle ruimen, de slechte voeding aan boord, het gebrek aan kleding, de vaak lange reisduur en de beroerde hygiënische omstandigheden hebben desastreuze gevolgen. Ziektes kunnen dan niet uitblijven.

Belangrijke doodsoorzaak is de bacillaire dysenterie, een zware vorm van diarree, met bloed in de ontlasting en uitdrogingsverschijnselen. De bacterie wordt overgedragen door besmet water of voedsel, door uitwerpselen of door menselijk contact. In een rapport van officier-arts dr. Arnold Colaço Belmonte (1901) KNIL, op transport gezet naar Japan, lezen we: "Tijdens het vervoer tartten de toestanden iedere beschrijving. De hygiënische omstandigheden waren minimaal. Wentelend in eigen en buurmans vuil zijn op sommige reizen de mannen als ratten gestorven aan dysenterie"

Op de schepen zijn aan dek keukens ingericht, waar uiterst eenvoudige maaltijden worden bereid. George Spink (1917), vliegtuigmonteur RAF: "Ze lieten het eten in emmers in het ruim zakken. Het ging er soms overheen. Iedereen vloog erop af. De mannen achteraan kregen niks." Als het weer slecht is en de zee ruw - naar Japan gaat het door een tyfoon gebied - wordt er niet gekookt en is er dagen geen eten. Ronald Scholten (1924) KNIL: "We kregen tweemaal per dag wat waterige rijst, waardoor velen zich zo slap voelden dat ze niet meer van hun slaapplekken afkwamen en al tijdens de reis overleden."

Ondervoeding en zeer eenzijdige voeding zijn oorzaken van ziekte en sterven. Beriberi bijvoorbeeld, door gebrek aan vitamine B1, die ontbreekt in witte gepelde rijst, het voornaamste voedsel voor de gevangenen. Verschijnselen zijn opgezwollen benen, hartkloppingen, longoedeem. Ook malaria komt veel voor evenals dengue koorts. Beide ziektes worden veroorzaakt door muggen. Op de noordelijke routes wordt makkelijk een longontsteking opgelopen door gebrek aan kleding. Ook ondervoeding is oorzaak van sterfte. Al in de kampen op Java is de voeding slecht, maar daar hebben de gevangenen nog de mogelijkheid om 'bestellingen' buiten het kamp te doen. Niettemin hebben de meesten al flink aan gewicht verloren als ze vertrekken. In Changi is het niet veel beter, maar daar kunnen Indische Nederlanders, vertrouwd met de tropische plantenwereld, op het uitgestrekte terrein nog wel wat eetbare wilde planten vinden. De Engelsen, niet gewend aan de tropen, hebben aanvankelijk grote moeite met rijst die ze als 'kippenvoer' ervaren. Aangekomen in de werkkampen loopt het gewicht verder terug. Op het eind zijn er volwassen mannen, kerels van in de 20, die niet meer dan 35 kilo wegen. "We hadden honger,

altijd maar honger." zucht Geo Hakkenberg. En George Housego (1921), Royal Artillery, zegt: "We waren geobsedeerd door eten. Iedereen sprak voortdurend over eten. Nooit over seks. Ze spraken over fish-and-chips en chocolade. Ik vond dat ze hun bek moesten houden. Het was een kwelling."

Psychisch lijden

De omstandigheden aan boord en in de kampen hebben niet alleen een fysieke maar ook een psychische uitwerking. Dr. Colaço Belmonte constateert: "Vuil en ziekten, het ontbreken van comfort, vermoeienis en verzwakking, leiden tot grote prikkelbaarheid met gejaagdheid en slapeloosheid en met ruzietjes om futiliteiten.

Daardoor worden karakters verwrongen. Dan komt oneerlijkheid, leugenachtigheid en egoïstisch handelen om aan meer eten te komen of om zich te redden uit moeilijke omstandigheden tot volle ontwikkeling. Dan wordt het stelen een ware plaag. Angst en vooral dorst, een onbeschrijfelijke dorst, brengen de mensen tot wanhoopsdaden. Moord en doodslag op elkaar inclusief."

Het ultieme effect van de verwaarlozing, vernedering en mishandeling is dat de wil tot leven verdwijnt. Mensen glijden weg in apathie en vluchten uit het

bestaan. De dood wordt een verlossing.

De ervaringen van de mannen zullen hen een leven lang bij blijven of hen zelfs achtervolgen. Tjipke Fokkens: "Dat zit zo hoog in mijn hoofd: dat stinkende ruim en dat de bommen vielen. Dat is elke dag bijna hoor. Ik heb soms nachtmerries. Vreselijke angsten. Het hele bed schudt. Dan sta ik wezenloos naast het bed. Wezenloos. En dan ben ik blij dat ik wakker ben. Maar ik kan niet zeggen wat ik heb gedroomd. Ik heb het gelukkig niet vaak. Ik probeer mezelf onder controle te houden."

Hoe het kon gebeuren

De geallieerde krijgsgevangenen werden in de Tweede Wereldoorlog door het Japanse leger op schandelijke wijze behandeld, zonder enig respect voor leven en welzijn. Dat was tijdens de Eerste Wereldoorlog, waar ook Japan aan deel nam, heel anders geweest. Maar vanaf 1930 voelde Japan zich vrij om alle verdragen met betrekking tot oorlogsvoering aan zijn laars te lappen. In de Conventie van Genève van 1929 was de behandeling van krijgsgevangenen geregeld. Hoewel Japan de conventie ondertekende, werd zij, onder druk van het leger, niet bekrachtigd. Het leger was ervan overtuigd dat, wanneer het zich moest houden aan internationale overeenkomsten de gewenste doelen nooit zouden worden bereikt. En de onvoorwaardelijke overgave van de geallieerden na de Japanse overwinningen betekende volgens Japan, dat de bepalingen in de internationale verdragen niet van toepassing waren. Een kromme redenering, die nog wordt overtroffen door een verklaring in 1942 van de Minister van Marine, die zei dat Japan de Haagse Conventie van 1907, die Japan wél had geratificeerd, niet hoefde toe te passen "Omdat de houding van

de geallieerden gebaseerd is op vergelding en haat”.

Tijdens de ruim 200 scheepstransporten stierven meer dan 15.500 krijgsgevangenen. Dat is schokkend. Maar het is verbijsterend dat bijna 14.500 daarvan stierven als gevolg van ‘friendly fire’.

Hoe dát heeft kunnen gebeuren wordt in een volgende aflevering behandeld.

Straffen

Eind 1948 vonden in Yokohama onder toezicht van de V.S. zittingen plaats met betrekking tot de omstandigheden waaronder de krijgsgevangenen werden vervoerd. Daarbij stonden zeven militairen terecht, die betrokken waren bij de organisatie van de transporten, waarvan de hoogsten in rang de luitenants-generaal Kato, 56 jaar en Saheki, 58 jaar.

Allen werden toen schuldig bevonden aan “Willfully and unlawfully mistreat and abuse of more than 17.000 Allied prisoners of war by causing said prisoners of war to be transported in ships, without any adequate protection from thirst, starvation, over-crowding, acts of violence, dangers of the sea, diseases and general impairment of health, thereby causing pain, suffering, disease and general

impairment of health to all and death to many of said prisoners of war.” Luitenant-generaal Kato kreeg 18 jaar gevangenisstraf opgelegd, Saheki kreeg 24 jaar.

Bronnen:

Voor dit artikel is een veelvoud aan bronnen geraadpleegd. In de eerste plaats zijn dat de interviews met oud-krijgsgevangenen die de auteur in 2010 en 2011 had en die resulteerden in vier films over Hell Ships, waarvan de laatste pas onlangs is gereedgekomen. Daarnaast is er diverse literatuur gebruikt: artikelen, internet publicaties, databases en boeken. De belangrijkste daarvan zijn Gregory F. Michno’s Death on the Hellships (Annapolis 2001), aangevuld door correspondentie met de schrijver, en de website:

japansekrijgsgevangenkampen.nl van Henk Beekhuis. Over cijfers met betrekking tot geallieerde krijgsgevangenen bestaat geen volledige duidelijkheid.

De auteur heeft daarvoor vooral naar Michno en Beekhuis gekeken en geprobeerd verschillen weg te werken.

Dank gaat uit naar dr. Lody Pieters en drs. Jos van Straten voor hun voorstellen, aanwijzingen en correcties.

Links:

Drie films die de auteur maakte over het onderwerp zijn te vinden op YouTube, onder de volgende LINKS naar de titels:

- [Hell Ships naar Flores en de Molukken](#)
- [Hell Ships naar Birma – Hell Trains naar Thailand](#)
- [Hell Ships naar Sumatra](#)

De vierde film ‘Hell Ships naar Japan’ zal later in dit jaar verschijnen.

De eerste drie films zijn desgewenst ook op DVD te bestellen bij de auteur, via e-mail:

cdmaaswinkel@hotmail.com

Komende afleveringen:

In aflevering twee zullen de transporten naar en van de Molukken worden behandeld. Ze vonden plaats in 1943 en 1944 en hadden waarschijnlijk het hoogste sterftecijfer van alle transporten.

In aflevering drie zal de geallieerde benadering van de transporten aan de orde komen.

Kees Maaswinkel.

**Levering en reparatie van GSM, Tablet, Laptop, Desktop en alle randapparatuur.
Snel, vakkundig en redelijk geprijsd. Klik [hier](#) voor de aanbiedingen.**

**Torenstraat 48a
2513BS Den Haag
070-3642806**

www.borcaden.nl

(advertentie)

Digitale tentoonstelling 'Vechten voor vrijheid'

Het afgelopen jaar was vrij uitdagend. We konden minder bezoekers ontvangen bij onze tentoonstellingen en evenementen. Hartstikke zonde natuurlijk! Maar gelukkig zijn er tegenwoordig creatieve oplossingen: de tentoonstelling 'Vechten voor vrijheid' is nu online te bezoeken. 'Vechten voor vrijheid' werd geopend in juni 2019 en was t/m

Opening van tentoonstelling door Koning Willem-Alexander

augustus 2020 te zien. Heeft u deze tentoonstelling gemist, of wilt u hem nogmaals rustig bekijken? Dan kan dit vanuit uw stoel thuis. Scroll door de tentoonstelling, klik op afbeeldingen om ze te vergroten en bekijk de video's. Gaat u dan naar onze website: www.indieinoorlog.nl.

[NAAR DE TENTOONSTELLING](#)

Digitale lesomgeving 'Inclusief Indië'

Lesmateriaal 'Inclusief Indië' is nu opgenomen op tweedewereldoorlog.nl. De leeromgeving is gemaakt voor het voortgezet onderwijs en voor het middelbaar beroepsonderwijs, maar kan in principe door iedereen gebruikt worden die zich in de geschiedenis van Nederlands-Indië en Indonesië wil verdiepen. Door onze

programma's aan te bieden op tweedewereldoorlog.nl, bereiken wij een groter publiek en dus meer leerlingen.

**[BEKIJK HIER
HET
LESMATERIAAL](#)**

Depokkers, een koloniaal verhaal ontrafeld

Vanaf 5 september 2020 is in Museum Sophiahof de tentoonstelling "Depokkers, een koloniaal verhaal ontrafeld" geopend.

In 1717 liet Cornelis Chastelein zijn landgoed Depok op West-Java na aan zijn in totaal 150 tot slaaf gemaakten. Zij kregen naast hun vrijheid ook een aanzienlijk deel van zijn kapitaal en goederen om daarmee een landbouwkolonie te

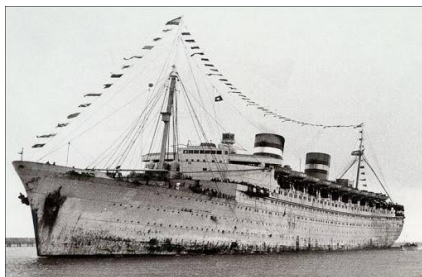

vormen. Tot op de dag van vandaag hebben de nazaten van deze 'Depokkers' nog steeds contact met elkaar.

Deze tentoonstelling met persoonlijke verhalen laat zien hoe mensen met een slavernijverleden in het toenmalige Nederlands-Indië hun plek konden veroveren binnen de koloniale samenleving en hoe de huidige generaties denken over hun verleden. Een verhaal over worsteling en triomf, maar ook over superioriteit, uitsluiting en racisme.

Website: 30 dagen op zee versie 2.0 binnenkort online

In 2019 lanceerde het Indisch Herinneringscentrum de bijzondere website "30 dagen op zee" waarop de repatriëring van de Indische Nederlanders te ervaren is. Het afgelopen jaar is er intensief gewerkt aan een complete update van deze website, waarbij onder andere de functionaliteit

flink is aangepakt. Deze versie 2.0 gaat binnen enkele dagen online waarbij u ook veel gemakkelijker contact kunt opnemen met het Kenniscentrum, wanneer u vragen heeft over de inhoud.

<http://www.30dagenopzee.nl/>

Wordt vriend van het Indisch Herinneringscentrum

Het **Indisch Herinneringscentrum** zet zich in om de **geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië** en de gevolgen daarvan door te geven, levend te houden en te onderzoeken wat dit voor huidige generaties betekent.

Dat doen we voor u, maar ook graag samen met u! Als **Vriend** geeft u het Indisch Herinneringscentrum net even dat **extra steuntje in de rug**. Met een donatie van minimaal € 25.00 per jaar ondersteunt u ons werk en bent u als Vriend op een

speciale manier verbonden aan het **Indisch Herinneringscentrum**.

Vrienden hebben bovendien bij ons een streepje voor. U ontvangt als welkomstgeschenk het fotoboek 'Het Verhaal van Indië', een sfeerimpressie van de nationale overzichtstentoonstelling 'Het Verhaal van Indië' over de Nederlandse aanwezigheid in Indië, tijdens de Tweede Wereld-

oorlog en de periode daarna. Tevens het jeugdboek 'Nooit meer thuis', is een gevoelige jeugdroman over afscheid nemen van je moederland en aarden in een nieuw land van Martine Letterie. Verder ontvangt u ook eens per jaar een **speciale uitnodiging** alleen voor Vrienden.

Vriend worden kunt u [HIER](#).

Huizen van aankomst

Binnenkort komt de nieuwe video over de familie Bellel online op YouTube. Grace, haar zus Patty en moeder Jane Bellel brengen een bezoekje aan Taurus World of Adventure (vroeger Pension 'In de Dennen'). Volgens Grace kwamen ze vroeger ook regelmatig terug in het restaurant op de begane grond om te eten. Daar was vroeger de huiskamer.

Wanneer ze er waren, vertelde haar vader Noro Bellel, dat ze daar gewoond hadden. Patty die in die tijd een baby was, herinnert zich helemaal niets van die periode. Grace wil al een tijdje meer weten over die periode. "Vroeger durfde in ieder geval niet te

vragen aan de eigenaar of we even boven mochten kijken.

Ik ben zo blij dat ik dat nu wel durf. Wat een opluchting is het voor mij en mijn zus om dit te doen voor onze moeder", zegt Grace.

Jane heeft dementie, maar kan nog wel wat korte verhalen vertellen over die periode van aankomst. Hopelijk als ze het gebouw van het oude pension weer ziet, kan ze nog meer uit haar herinneringen ophalen.

Binnenkort komt de ze video geheel op YouTube. In de zoektocht naar 75 huizen van aankomst komen wij de meest bijzondere verhalen tegen. Wij vinden het ook heel mooi om te zien dat de lezers en bezoekers zoveel verhalen indienen via onze website. Heel veel dank daarvoor en blijf dat vooral doen.

Voor de regio's Zuid Holland en Zeeland zijn we op zoek naar (oud)bewoners van de volgende locaties, die hun verhaal met ons over die aankomst periode zouden willen delen.

Zuid Holland:

- Contractpension Crescendo, Scheveningen
- Huize Frankenslag, Den Haag

- Villa Nieuw Rijksdorp, Wassenaar
- Contractpension Dijk en Brug, Noordwijkerhout
- Contractpension Cambrinus, Dordrecht

Zeeland:

- Woonoord Westkapelle
- Woonoord Middelburg II
- Woonoord Vlissingen II
- Woonoord Kruiningen I en II
- Wilgenhof, Oostburg
- Rodanborg, Aardenburg

Maartprogramma Stichting Moluks Historisch Museum

17 maart: IKAT EXPO.

Moluks Historisch Museum, Den Haag. Van maart t/m november poseren maandelijks twee kunstenaars van Molukse afkomst of Molukse connectie. Met hun werk willen ze laten zien wat het voor hen betekent Moluks te zijn in Nederland. De EXPO **Role Models** van de fotograaf Ed Leatemia loopt van 17-03-2021 tot 17-04-2021.

19 maart:

Aan de andere kant

Herinneringskamp Westerbork
Het ADAK-theater zendt in samenwerking met het Drents Archief een herdenkingsprogramma uit bij het Moluks Monument. Gasten

delen hun herinneringen aan Schattenberg en vertellen hoe ze die herinneringen een plekje geven. Het programma is te zien op rtvdrenthe.nl.

20 maart:

Cahaya Maluku

Theater Zuidplein, Rotterdam.

17.00 uur. **Cahaya Maluku**, moderne en traditionele muziek van 3e en 4e generatie Molukse artiesten uit Nederland. Line up: **Tiga Batang Rumah**, vocaliste Jessica Manuputty en jazzgitarist Rafael Sinay met HUANI. Tickets zijn verkrijgbaar via flamboyant.online

21 maart:

Lawa Kopot Live

Museum Sophiahof, Den Haag.

Ter ere van 70jaar Molukkers in Nederland. Tafelgesprekken met bekende en minder bekende gezichten, over o.a. bewustzijn, beeldvorming en media. Ook performances met muziek, dans en gesproken woord. De NOS maakt opnamen die te zien zijn op nos.nl/uitzendingen om 17.45 uur.

Wordt vriend van Stichting Moluks Historisch Museum

Vindt u het belangrijk dat het Molukse culturele erfgoed toegankelijk is en bewaard blijft voor volgende generaties?

Word dan Vriend van Stichting Moluks Historisch Museum.

Met uw contributie maakt u het mogelijk dat t Museum Sophiahof haar collecties beheert en presenteert, activiteiten en herdenkingen organiseert en ervoor zorg draagt dat de Molukse geschiedenis en cultuur zichtbaar zijn in de Nederlandse samenleving.

De [Vriendenwerkgroep](#) van de Stichting MHM is daarom deze Vriendencampagne gestart.

Voor 25 euro bent u Vriend voor een heel jaar. Kiest u ervoor om meer te doneren, dan is dat natuurlijk welkom!

Om kosten te besparen werkt de Stichting MHM niet met een acceptgiro of met automatische incasso.

U dient de jaarlijkse contributie zelf over te maken.

Het lidmaatschap geldt voor 1 kalenderjaar. U betaalt uw contributie bij aanvang en vervolgens per 1 januari van elk jaar.

Met uw Vriendenlidmaatschap verzekert u zich van:

- Uitnodigingen voor Vriendenbijeenkomsten
- Vooraankondigingen van veel overige bijeenkomsten, georganiseerd door Stichting MHM
- De digitale Nieuwsbrieven
- Mogelijkheid om deel te nemen aan verrassingsacties (zoals het verloten van boeken)

Wilt u Stichting MHM ook in natura steunen als sponsor door bijvoorbeeld een zaal of faciliteiten ter beschikking te stellen voor onze evenementen of voor producten? Wij gaan graag met u in gesprek om te kijken wat we voor elkaar kunnen betekenen. Meer weten over doneren en de fiscale aftrekbaarheid?

Mail via info@museum-maluku.nl

Alle informatie vindt u [hier](#).

Vriend worden kunt u [hier](#).

Coronamaatregelen

Veelgestelde vragen:

<https://www.museumsophiahof.nl/praktische-informatie/coronamaatregelen>

Museum Sophiahof

Sophialaan 10
2514 JR Den Haag
Tel: 070-2002500

Kijkt u eens op de website van uw favoriete museum of organisatie of er een online tentoonstelling of livestream activiteit aangeboden wordt.

Reactie op: 'Heldendood Karel Doorman een mythe'

Door: Jacques Brandt*)

Onder een aandachttrekkende, maar onjuiste, kop richten de auteurs Boer en Enthoven zich in het gelijknamig artikel in NICC Magazine van februari 2021 op een beperkt aspect van de Slag in de Javazee, namelijk de lotgevallen van de bemanning van Hr. Ms. De Ruyter na de ondergang van dit vlaggenschip van schout-bij-nacht Karel Doorman.

Voor hun stelling dat Doorman niet met het schip ten onder is gegaan noemen zij het feit dat daar geen bewijs voor is. Dat is logisch, daar zijn geen getuigen van, die zijn met het schip mede ten onder gegaan en het oorlogswrak, pas 60 jaar later gevonden en vervolgens illegaal geruimd, is dus nooit onderzocht.

Voor het bewijs dat Doorman in een vlot gezien zou zijn worden een aantal verklaringen van opvarenden genoemd, waarvan er zelfs een is die niet aan boord van de schip was tijdens het gevecht. Verklaringen van andere opvarenden die meldden dat Doorman en Lacomblé, nadat zij toezagen op het verlaten van het schip door

de bemanning, zich verplaatsten richting commandobrug, ziekenboeg of officiersverblijven ontbreken').

Daarnaast heeft Doorman, die zich zeer bewust was van de militaire situatie, meerdere malen aangegeven dat hij zich niet zou overgeven. In een brief enkele dagen voor de slag schrijft hij o.a. *"In ieder geval is het beter om te sterven als een man, dan te leven als een slaaf van Hitler en diens consorten"*. Geen zekerheid dus, maar het meest aannemelijk is dat Doorman met zijn schip ten onder is gegaan.

Auteurs gaan ook in op wat zij ongeregelheden aan boord van de enige sloep noemen. Vanuit de studeerkamer matigen zij zich een oordeel aan over het duivelse dilemma waar de gewonde commandant van de met gewonde en gedemoraliseerde opvarenden overbelaste sloep voor stond. Samen blijven, onder andere met de beperkte mobiliteit en het reële risico van mitrallering, of de vlotten te verspreiden zodat die op eigen gelegenheid konden proberen de nabije Javaanse kust of eigen eenheden te bereiken.

Vervolgens concluderen zij dat de beslissing de gekoppelde vlotten los te maken de oorzaak van het

grote aantal doden zou zijn. Onvermeld blijft echter dat de Japanners het als zodanig herkenbare hospitaalschip Op ten Noort aanhielden en verhinderden assistentie te verlenen. Japanse schepen concentreerden zich allereerst op eigen slachtoffers. Het lot van overlevende tegenstanders had bij de Japanse marine überhaupt een lage prioriteit.

Met een eenzijdige selectie van verklaringen van overlevenden en indirecte bewijsvoering die gericht is op het ondersteunen van een vooraf ingenomen stelling komen de auteurs niet alleen tot een foutieve conclusie, maar schoffelen zij ook de 915 marinemannen die in de Slag in de Javazee sneuvelden. Aan boord van Hr. Ms. De Ruyter gingen er van de 490 bemanningsleden 350 ten onder, van de 42-koppige état-major overleefden slechts vier Nederlandse officieren. Voor hen geen herkenbaar graf waarbij

herdacht en herinnerd kan worden, maar een kil onbekend zeemansgraf.

Met hun tendentieuze opmerking *"Dit past in een door de Koninklijke Marine geconstrueerd onjuist beeld van het optreden van de Koninklijke Marine in de strijd om Nederlands-Indie"* doen Boer en Enthoven groot onrecht aan al die marinemensen, waaronder Doorman en Lacomblé, die drie maanden lang op zee, onder water of in de lucht het koninkrijk hebben verdedigd en niet in staat zijn zich te verweren.

Noot:

')} Zie voor een uitgebreide beschrijving: H.J. Legemaate, A.J.J. Mulder en M.G.J. van Zeeland: ***Hr.Ms. Kruiser 'De Ruyter', 1933-1942***, Purmerend, 1999.

*) Jacques Brandt werd in 1971 benoemd tot marineofficier. In 2006 ging hij als schout-bij-nacht met functioneel leeftijdsontslag. In zijn actieve loopbaan was hij o.a. commandant van het Nederlands eskader. Van 2010 tot 2020 was hij voorzitter van het Karel Doorman Fonds, een steunfonds voor (oud-) marinepersoneel.

Voor iedereen met Indische roots

Naast de straatnamen 'vroeger en nu' van **Batavia / Jakarta**
<https://indearchipel.com/2017/05/24/straatnamen-batavia-jakarta/>
heeft "In De Archipel" ook de straatnamen van **Medan** online staan
<https://indearchipel.com/2017/09/07/straatnamen-medan/>

Alsmede de straatnamen van **Semarang**
<https://indearchipel.com/2018/01/29/straatnamen-semarang/#more-23257>

En nu ook de straatnamen van **Surabaya**
<https://indearchipel.com/2018/07/31/straatnamen-surabaya/>

Petitie nr. 316 aangeboden aan de Ambassadeur van Japan

Zijne Excellentie Yoshihide Suga,
Eerste Minister van Japan

(Nederlandse vertaling)

Den Haag, 9 maart 2021

Petitie: 316

Betreft: Zal het ontslag van Mr. Yoshiro Mori het begin zijn om meer respect te tonen voor Comfort Women?

Excellentie,

De heer Yoshiro Mori moest aftreden als hoofd van het Organisatiecomité van de Olympische Spelen van Tokio. De druk om dit te doen was, ondanks zijn machtspositie als voormalig Eerste Minister, te wijten aan zijn ongepaste opmerkingen over vrouwen. De Japanse bevolking, die traditioneel de verouderde opvattingen over de positie van vrouwen volgt, lijkt dit niet langer te accepteren. De positie van vrouwen in de samenleving en in het openbare leven verandert. Dit is een wereldwijde trend die Japan lijkt te volgen zoals blijkt uit de reacties op het ontslag van de heer Mori.

Eerste Minister,

Ondanks de moeilijke tijden die de wereld door de Corona-pandemie doormaken, is de publieke reactie op het ontslag van de heer Mori bemoedigend. Toch is het zorgwekkend dat het ministerie van Buitenlandse Zaken op hun website aangeeft dat het ministerie op basis van de feiten de uitleg over het standpunt van Japan over de kwestie Comfort Women duidelijk heeft uitgebreid. Het weerlegt valse beweringen dat Comfort Women met geweld werden geronseld en misgebruikt als seksslaven. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft lang geaarzeld om zich duidelijk uit te spreken over de feiten van de Japanse oorlogsgeschiedenis, wat leidde tot wijdverspreide onwaarheden en misverstanden. Dit is een schandalige uitspraak en typeert de verborgen schaamte van de Japanse oorlogsgeschiedenis!

Eerste Minister,

Het was gisteren Internationale Vrouwendag, ter bevordering van gelijkheid en respect voor vrouwen. Het is nu tijd voor Japan om het ontslag van de heer Mori op te volgen en te erkennen dat Comfort Women seksslaven waren voor het Japanse leger en werden gedwongen tot prostitutie. Een eervolle verontschuldiging had al lang moeten gebeuren. Japanse functionarissen moeten stoppen met het ontkennen van de historische feiten en respect tonen voor vrouwen in het bijzonder Comfort Women.

Namens de Stichting Japanse Ereschulden.

J.F. van Wagtenonk,
Voorzitter.

(Original English version: Petition 316: "[Will the resignation of Mr. Yoshiro Mori be the beginning to pay more respect for Comfort Women?](#)")

(De maandelijkse demonstratie voor de Japanse ambassade wederom afgelast vanwege de aangescherpte Corona maatregelen. De petitie is persoonlijk overhandigd aan een vertegenwoordiger van de ambassade)

Recept van de maand

Atjar Tjampoer

Een 'must' bij elke rijsttafel: het heerlijke Indische zoetzuur van verse groenten kunt u natuurlijk in een pot kopen. Maar het is eenvoudig zelf te maken en dan veel lekkerder.

Ingrediënten:

200 gr. snijbonen, 400 gram witte kool, 300 gr. taugé, 200 gr. worteltjes, 1 rode paprika, 1/2 komkommer, handje bloemkool-roosjes, 2 rode uien in halve ringen, 3 tenen knoflook, 1 verse lombok, 2 tl. laos, 3 tl. djahé, 3 tl. koenjit, 5 geraspte kemirnoten (of uit de hakmolen van de staafmixer), 3 el. rietsuiker, 1/2 l. witte azijn, 1/2 l. water. Schone glazen potten, liefst weckpotten.

Bereiding: Maak alle groenten goed schoon en snijd ze in kleine stukjes. Breng het azijn/watermengsel aan de kook en doe hier

de wortel, witte kool en snijbonen in. Zodra het weer kookt, een halve minuut zacht laten doorpruttelen. Dan de bloemkool en

komkommer erbij. Zodra dit aan de kook komt, hittebron uitdoen. Doe dan pas de taugé erbij. Doe de uien, kemirnoten, lombok, knoflook, suiker en de overige kruiden in een hakmolentje van de staafmixer en maal alles (maar niet heel fijn). Fruit dit mengsel even aan in een wok met een klein

scheutje olie, tot alles glazig wordt. Doe vervolgens dit mengsel door de groenten en meng alles goed. Breng dan alles weer voorzichtig aan de kook en zodra dat gebeurt de hittebron direct weer uit. Proef even of het zuur genoeg is of misschien te zuur. Desnoods wat azijn of anders suiker toevoegen. Niet pittig genoeg, doe er dan nog een beetje sambal oelek bij. Vul met alles een aantal glazen potjes (goed schoonmaken met kokend water en soda) en sluit de deksels en laat vervolgens helemaal afkoelen. Zo is de atjar nog wekenlang houdbaar in de koeling.

Selamat makan

Wel eens gedacht aan adverteren in NICC Magazine?

**Uw product of dienst wordt door minstens 100.000 mensen opgemerkt.
Hoe dit kan? Vraag vrijblijvend onze advertentieflyer met uitleg en tarieven aan
info@indisch-centrum-den Haag.nl**

PLEASE KEEP
SAFE DISTANCE

1,5 M 1,5 M

**ALLEEN SAMEN
KRIJGEN WE CORONA
ONDER CONTROLE**

Column

Door: Java Post

Een Indischgast in Nederland; een wonderlijk wezen.

Op 19 juli 1935 verscheen, onder de titel "Aanpassen of onveranderd blijven? Hoe den Hollander in Indië leeft", in Het Nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indië een artikel over de voor- en nadelen van aanpassing van de (blanke) Nederlander aan veel Indische gewoonten. En een vergelijking

met de Britse benadering blijkt leerzaam.

'Het is een onmiskenbaar feit dat de Nederlander die na een Indische carrière repatriëert, zich van het moederland verre vervreemd voelt. Zijn verlopen waren te kort, om zich van deze

vervreemding rekenschap te geven, vaak ook weigerde hij, zich het gevoel te realiseren, luchtig denkend, dat het wel wennen zou als hij weer voorgoed in Holland was. Doch als het eenmaal zover is, als de begeerde tijd is aangebroken dat men voorgoed leven gaat in de omgeving die het

vertrouwde middelpunt van zoveel gesprekken was en waaraan te denken genezing gaf in uren van neerslachtigheid, komt de desillusie. De familie, de benden en kennissen van vroeger, die het kleine land niet verlaten hebben, zij zijn mensen geworden, met wie men slechts weinig gemeen heeft.

Men vindt Nederland klein, erg benepen en ongastvrij, hoezeer er nuances in – zelfs uitzonderingen op – die depreciatie mogelijk zijn. Men verademt als men oud-Indischgasten ontmoet, klikt weldra met hen bij elkaar, spreekt met weemoed van het goede land en gaat allengs de oude Indische levenswijze volgen: thuis in een pyjama lopen, vroeg op, een borrel om 12 uur, 's middags slapen, liefst een baboe als er kinderen zijn. Men kent ze wel, die Indische gezinnen in Den Haag.

De Nederlander zijnerzijds, – laten wij het niet te diep zoeken, want de doorsnee mens is nu eenmaal niet zo bijster diep, – de vaderlander zijnerzijds vindt de oud-Indischgast een wonderlijk wezen uit een andere wereld, waarvan in elk geval zeker is, dat men hem vooral niet te logeren moet hebben. Hij laat altijd alle deuren open, is grenzeloos slordig, want hij denkt dat er voortdurend een dienstbode achter hem aanloopt om zijn rommel op te ruimen, – “alsof het mens niets anders doen heeft!” – hij knoeit met zijn as op de grond, staat op een onmogelijk uur op, zodat je wakker schrikt en blijft als je nog een paar kostbare uren te slapen hebt, hij is altijd aan het baden, zodat je nooit in je badkamer kunt, maakt er aanmerking op als Marietje 's middags piano studeert, omdat hij slapen wil (wie doet dat nu op zo'n tijd!) drinkt Jenever op onmogelijke uren, enz. Hij doorspekt zijn conversatie – die bovendien altijd over Indië gaat, wat niemand interesseert – met Maleise woorden die niemand verstaat,

zegt achter elke zin “ja?”, en zijn kinderen praten dusdanig Indisch, dat je ze helemaal niet verstaat. Zijn vrouw is nog erger; vroeger mochten we haar wel, maar nu loopt zij in die rare Indische pakken en gaat dan over de kou klagen; net of het lekker is het altijd warm te hebben!

Een wonderlijk wezen

Wij zouden op deze wijze nog een hele tijd door kunnen met het opsommen van wederzijdse grieven. Stellig zijn er oud-Indischgasten voor wie het bovenstaande niet opgaat en die het levende contact met de Nederlandse samenleving hebben hervonden. Stellig ook zijn er, die de vervreemding minder sterk gevoelen, Maar wie wat wij schreven niet naar de letter neemt, doch naar de geest, zal zover de meerderheid der oud-Indischgasten betreft, de juistheid er van erkennen.

Oorzaak der vervreemding

Verscheidene romans werden reeds aan het onderwerp gewijd en hebben vaak gepoogd de vervreemding psychologisch te vergaren. Wij voor ons zijn er van overtuigd, dat de oplossing vrij eenvoudig is. Ieder die twintig jaren of nog langer uit het vaderland weg is geweest en in totaal andere omstandigheden heeft geleefd, die zich heeft aangepast aan zijn nieuwe omgeving en haar gewoonten

tijdelijk heeft geadopteerd, zal zich bij terugkeer in zijn land dusdanig onwennig gevoelen, dat een nieuw aanpassingsproces noodzakelijk is. Reeds dadelijk is dit moeilijker, omdat aanpassen zwaarder valt naarmate men ouder is, zodat ook hij, die 20 à 25 jaren in Amerika of in Zuid-Afrika is geweest, grote kans loopt zich nimmer meer in Nederland thuis te gevoelen. Voor de oud-Indischgast geldt dit nog veel sterker, omdat bij hem de aanpassing niet noodzakelijk is; hij vindt mensen genoeg in gelijke omstandigheden, is geen eenzame in de woestijn, is daarom des te eerder geneigd zich de inspanning van het aanpassingsproces te besparen. Hetgeen de grote meerderheid ook in de praktijk doet, althans deed. Althans deed,

Want dat er een kentering gaande is, dat iemand die naar Indië gaat door zijn familie en vrienden niet meer als een verlorene behoeft te worden beschouwd, dat anderzijds de gerepatrieerde zich weer thuis zal kunnen gevoelen te midden van hen, die Nederland niet dan in hun vakantie verlieten, dat is het eigenlijke onderwerp van deze verhandeling. En dat is een rechtstreeks gevolg, niet van de verbinding door de lucht, al kan die in de naaste toekomst een heel belangrijke factor worden, doch van de verengelsing van het Indische leven, de hervorming van dit leven naar Europese trant, hetgeen naar Engels voorbeeld geschiedt.

De Engelse opvatting

De Engelsman immers heeft een andere opvatting van kolonisatie dan wij hadden en deels – terecht! naar straks blijken mag – nog hebben. De Engelsman in de tropen begint als het ware met het aanleggen van een golfclub en een tennisveld, bouwt vervolgens ergens in de omgeving – of het een beetje ver is, doet er niet toe, – een buitenhuis. Hij acht het onnodig de taal der Inlanders te

leren – als die zo dom zijn dat ze niet eens Engels verstaan, moeten ze dat maar leren. Hij begint zijn werk laat, op een Europees uur, behandelt halfbloeden als paria's, stuurde – nu is daar geen geld meer voor – zijn vrouw zelfs naar Engeland als ze bevallen moest, daar een in de tropen geboren kind niet zo Engels is als wel te wensen ware. Hij poogt kortom hardnekkig en tot de verst denkbare consequenties het aanpassingsproces aan de levenswijze in het vreemde land te vermijden, hij plant eenvoudig een stukje Engels leven over naar de tropen.

Liever dan direct op de bezwaren van dit systeem af te vliegen en het onder kritiek te bedelven, willen wij er de voordelen van opsommen, die straks tegen de nadelen kunnen worden afgewogen. Die voordelen zijn van psychologische aard en staan in onmiddellijk verband met wat wij hierboven geschreven hebben over de vervreemding tussen de oud-Indischgast en de Nederlander die in zijn land is gebleven.

De vermindering dier vervreemding, ziedaar in het kort wat de Engelsman beoogt. Bij zijn terugkeer in Engeland zal zijn leven hetzelfde zijn als het in de tropen was, hij zal zich spoedig aanpassen, hij heeft door z'n levenswijze in de verre landen een nauw geestelijk contact bewaard met het moederland. Hij zal de taal horen, die hij altijd gesproken heeft, de sport bedrijven, die hij altijd bedreven heeft, in huizen wonen die bijna hetzelfde zijn als hij gewoon was, de pakken dragen die hij ook in de tropen droeg. Zijn land is hem even vertrouwd als toen hij wegging, hij voelt zich er thuis.

Dat dit voordelen heeft, dat het beter is dan het bij ons was, het behoeft eigenlijk nauwelijks nader betoog. De gevolgen toch der vervreemding zijn, dat men Indië beschouwt als een toevluchtsoord van mislukten, dat de kennis van de gemiddelden Nederlander van zijn prachtige koloniën bedenkelijk dicht het nulpunt nadert, tenzij er via effecten geld te verdienen valt, dat de gemoedsgesteldheid van de jongelui, die naar Indië gaan, somber is en dat hun ideaal is: vlug en veel geld te verdienen, dat in het zozeer noodzakelijke contact tussen moederland en koloniën kortsluiting komt, omdat de dynamische factor, de publieke opinie, al te zwak is.

Nu de nadelen van het Engelse systeem. Wij zeggen direct, dat die zo groot zijn, dat integrale navolging van het Engelse voorbeeld in Indië ten enenmale verwerpelijk is. Terecht zegt de Nederlander, dat een eerste eis voor een goede kolonisatie is, dat men de bevolking leert begrijpen en dit is slechts mogelijk, indien men haar taal spreekt; het gehele Engelse systeem trouwens bemoeilijkt het contact en de samenwerking met de Inlanders.

Terecht redeneert de Hollander, dat in de tropen het fysieke weerstandsvermogen van eminent belang is, zodat een zekere mate van aanpassing aan het klimaat noodzakelijk is. Wanneer een huisvrouw, zoals wij vele Engelse dames in Singapore hebben zien doen, in de heetste middaguren gaat winkelen in steden van te rusten, moet dit op den duur fnuikend werken op het weerstandsvermogen. Wanneer men in een volmaakt Europees huis woont, iedere avond een Europese smoking draagt, negeert men de

bezwaren van het klimaat op een wijze, die medisch niet echt verantwoord is.

Bezwaren der ouderen

Ziedaar dus schematisch de voor- en nadelen van de Engelse opvatting. Er zijn in Indië Nederlanders te over, die er geen goed woord voor over hebben. Men vindt ze vooral onder de ouderen, en loos zijn hun argumenten niet. Zij zeggen, dat een tot de hals gesloten jas – een jas toetoe – in de tropen verreweg het geriefelijkste kledingstuk is, dan een open jas met overhemd en das te dragen. Zij eten liefst rijst, doen niet aan sport, zijn voorstanders van de oude Indische huizen met een voorgalerij met schommelstoelen, zonder die warme kleden op de grond en aan de muur. Men zal reeds begrepen hebben dat wij het meeste heil zien in een middenweg tussen de Engelse en de Nederlandse opvatting.

De gezondheid is in de tropen hoogst belangrijk, maar de band met het moederland is het ook. Het een brengt heil aan het lichaam, het ander aan de geest. De Nederlander in Indië moet zich aanpassen aan de omgeving, maar mag daar niet te ver in gaan.'

**DE ENIGE OMROEP VOOR
INDISCH NEDERLAND**

MELD U AAN ALS LID

**NIGC
Magazine**

Voor iedereen met Indische roots

Boekbespreking, e-Books, CD & DVD, Presentatie & Signeren

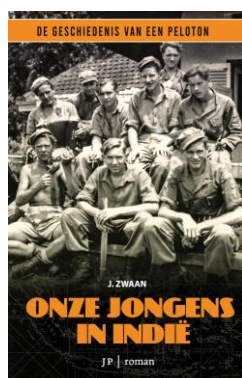
Prikkeldraad en bamboesperen – **Bruni Adler**. Ooggetuigen van oorlog en dekolonisatie in Indonesië. Een Javaans 'troostmeisje', een Japanse kampcommandant, een Indo-Europese krijgsgevangene aan de Birmaspoorlijn, een Hollands meisje in een Jappenkamp. In Prikkeldraad en bamboesperen laat Bruni Adler in 37 openhartige interviews de laatste

stemmen horen van hen die de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog en de daaropvolgende dekolonisatiestrijd in Indonesië meemaakten. In haar werkwijze maakt de schrijfster zich ondergeschikt aan de herinneringen van anonieme slachtoffers die in tegenstelling tot de heldendaden van overwinnaars na de oorlog maar al te snel vergeten worden. Uitgeverij [Walburg Pers](#) bv. Softcover, 428 p. ISBN nr. 9789462495500. Prijs: € 34,95.

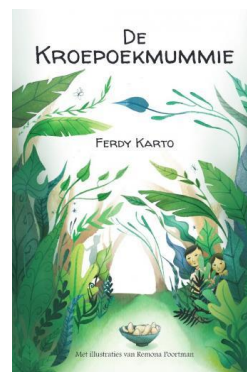
Onze jongens in Indië – **Jacob Zwaan**. De geschiedenis van een peloton. De Indië-veteraan Jacob Zwaan schetst in dit boek een authentiek beeld van de ont-nuchterende werkelijkheid van onze laatste oorlog. Op Java, in de diepdonkere tropennacht, ligt in 1946 een peloton jongens. Jaap, René, Piet, Wim, Jan, zonen van Hollandse ouders. Ze zijn allen soldaat, ingedeeld bij de 7 December-divisie die tijdens de politio-nel-e acties in Nederlands-Indië de orde moet bewaren. Direct na de schrale oorlogsjaren,

nooit ver van huis geweest, worden deze jongens aan de andere kant van de wereld ingezet in een exotisch en broeierig oord vol spanning, mooie meisjes, drank en feesten. Maar buiten wacht hen een ongrijpbare, vaak onzichtbare tegenstander, Indonesische vrijheidsstrijders die fel en gedreven opkomen voor de onafhankelijkheid van hun land. De jonge soldaten van het peloton vi-eren feest én zijn verlam-mend bang. Ze grijpen naar de wapens, strijden blindelings en hard, zonder enig medeleven met de inheemse bevolking. Aan beide zijden vallen doden. De Hollanders nemen wreed en nietsontziend revanche. Maar dan duikt de gewetensnood op. Deze begint sommigen parten te spelen. Auteur Jacob Zwaan was zelf één van die soldaten. Hij stelde het peloton van Onze jongens in Indië

samen uit de jongens met wie hij zél-f ten strijde trok. Daarbij verzwijgt hij niets van de soms kwalijke rol die de Nederlanders in voormalig Nederlands Indië speelden, maar hij kweekt ook een zeker begrip voor de dingen die gebeurden, gebaseerd op machteloosheid en onwetendheid. Martin Zwaan, de zoon van de auteur, schreef een nawoord. Jacob Zwaan was archivaris bij het NIOD en schreef verschillende boeken. Hij overleed in 2005. Uitg. [Just Publishers](#), Paperback 300 p. ISBN 9789089758897. (met foto's). Prijs: € 20,00.

De Kroepoekmummie – **Ferdý Karto**. Tussen het overwoekerende groen van het binnenland, waar hatimannen luid gillen (en jagers daarom dopjes in hun

oren stoppen), ligt een klein Indisch dorpje. Je zou er zo aan voorbij gaan, want er loopt slechts één modderig landweggetje naar toe. Het dorp ziet er uit als alle andere; het heeft een plaatselijke roddeltante, een groep brutale kinderen, een slome stoet karbouwen en een kruidenvrouwtje. En een mummie, maar dat weet nog niemand. Die zie je niet, maar hoor je aan het geluid van malende tanden. Twee kinderen zullen dit wezen ontmoeten en daarna, tja, zoals ze zeggen: is het leven in het dorp nooit meer hetzelfde. De Kroepoekmummie is een pakkende vertelling over guitige mensen en onbevangen schepsels. Het gebruikt de Indonesische mystiek, historie en taal om een verhaal over opgroeien te vertellen. Uitgeverij: [Boekscout](#). Paperback, 86 p. geïllustreerd. ISBN 9789464310849. [Kinderboek](#) Prijs: € 16,99.

Deze boeken zijn verkrijgbaar bij de betere boekhandel

Meer dan 250 titels over Nederlands-Indië
Neem eens een kijkje in de uitgebreide boekenwinkel van Historiek.net:
<https://geschiedenis-winkel.nl/cat/nederlands-indie/>

70 jaar Molukse muziek in Nederland

Seratus lagu-lagu en Tambahan lagu-lagu

Door: Vic Mailoa & Gerrit de Boer

In de maanden maart tot en met juni van dit jaar is het 70 jaar geleden dat 3.500 Molukse KNIL-militairen met hun gezinnen (in totaal zo'n 12.500 mensen) in Nederland aankwamen. Wat eerst een tijdelijke oplossing zou zijn bleek later de definitieve vestiging

Deze grondleggers van de Molukse geschiedenis in Nederland hebben een rijke muzikale traditie meegebracht, die in het voormalig Nederlands-Indië, maar ook in Nederland, al veel populariteit genoot onder alle Indiëgangers. Veel van deze 'Lagu-lagu' zijn in 2013 verzameld en opgetekend door Vic Mailoa en Gerrit de Boer. Een fascinerende zoektocht langs oude familie schriftjes, cassettes, Molukse muziek site's, Youtube filmpjes, waar liefhebbers hun oude singeltjes afspeelden.

Na het succes van "Seratus Lagu-lagu" (100 liedjes) verscheen er in 2016 nog een tweede deel; "Tambahan lagu-lagu". Bij deze bundel konden de auteurs gebruik maken van de vele reacties van liefhebbers na een een tv uitzending van VPRO's Vrije Geluiden.

Zangeres Lisa Noya, gitarist/zanger Wim Lohy, percussionist Nippy Noya en gitarist Gerrit de Boer speelden daar enkele lagu en gaven tekst en uitleg.

Na de uitzending werd zelfs een verhuisdoos van een verzamelaar

met cassettes, teksten en aantekeningen bezorgd.

In totaal werden er meer dan 150 liedjes en instrumentale stukken verzameld en gebundeld.

Gerrit de Boer schreef de melodieën uit in noten, en voegde akkoorden en "tifa" trommelritmes toe voor de begeleiding. Vic Mailoa hield zich bezig met de Moluks-Maleise teksten.

Historicus en "cultureel entrepreneur" drs Wim Manuhutu schreef een prachtig voorwoord over de verbindende kracht van lagu-lagu met historische achtergronden, de heimwee van degenen die ver weg van hun eiland waren gedetacheerd, de acceptatie door een Europees georiënteerd publiek na WO 2 en hoe het repertoire in de jaren 50 en 60 in een nieuw jasje werd gestoken. (Na te lezen op <http://www.gerritsmuziek.com/seratus-lagu-lagu>.)

De liederen hebben thema's als terugkeer, verbondenheid, heimwee, de dagelijkse oogst en visvangst, liefde voor het eiland van herkomst en voor de 'nona manis' natuurlijk. Verder zijn er ceremoniële gezangen, spotliedjes, een aantal religieuze liederen en kinderliedjes verzameld.

Allemaal muziek met Europese invloeden maar ook met onmiskenbare Molukse kenmerken.

Ook zijn een aantal liederen gevonden die speciaal aan één eiland, of dorp, verbonden zijn.

Voorbeelden zijn het 'volkslied' van de Kei eilanden, pulau Nusalaut, pulau Buru, negeri Allang, het lied 'Lelemuku' over Tanimbar en een paar hymnes over Nusalaut.

In deel 2 van de bundels is ook een Totobuang melodie uitgeschreven, de Molukse variant van de gamelan. Verder zijn een aantal 'Katredji's' opgenomen; dansbare meestal instrumentale muziek en 'Pantuns' waarop zangers naar hartelust konden improviseren.

Ongetwijfeld zal er steeds weer een nieuwe generatie zijn, die deze prachtige muziek als erfgoed wil leren kennen met de gedachte aan de komst van de generatie rond de jaren 50

Tot 15 april 2021 kunnen de in eigen beheer uitgegeven bundels besteld worden met 20% korting op

<http://www.gerritsmuziek.com/seratus-lagu-lagu>

of bij samensteller/uitgever Gerrit de Boer op

gerritsmuziek@hotmail.com

Verras uw familielid, vriend(in), kennis, collega met een GRATIS ABONNEMENT OP NICC MAGAZINE
info@indisch-centrum-denhaag.nl

Links4u Interessante, handige en leerzame LINKS voor iedereen

Indopedia, Indische Encyclopedie / Bibliotheek / Indisch erfgoed / naslagwerk over voormalig Nederlands-Indië. <https://www.indopedia.nl/>

Doorlink-website naar veel Indische en Indisch gerelateerde websites, blogs, personen en onderwerpen. <https://linkenindisch4ever.wordpress.com/>

Organisaties die **archieven** bezitten over de **oorlog in Indië, de Bersiap en dekolonisatie**. <https://www.tweedewereldoorlog.nl/bronnen/archieven/indisch-erfgoed>

Boten en passagierslijsten 1946 – 1964. [Passagierslijsten1945-1964](https://www.tweedewereldoorlog.nl/bronnen/archieven/indisch-erfgoed).

Meer dan **250 titels** over Nederlands-Indië in de **boekenwinkel van Historiek.net**. <https://geschiedenis-winkel.nl/cat/nederlands-indie/>

Veel informatie over **schoollespakketten** over voormalig Nederlands-Indië. www.gastdocenten.com

Een ware schat aan foto's in kleur op **Monochrome Specter** uit de Tweede Wereldoorlog in ZO-Azië. blog.livedoor.jp/irootoko_jr/

Het **Indisch Herinneringscentrum** Sophiahof, Den Haag www.indischherinneringscentrum.nl

Moluks Historisch Museum [M.H.M.] Sophiahof, Den Haag <http://www.museum-maluku.nl/>

Indisch/Moluks **Museum Sophiahof** in Den Haag. <https://www.museum Sophiahof.nl/>

Kenniscentrum Museum Sophiahof, interactieve website **30 dagen op zee** <http://www.30dagenopzee.nl/>

Website over **musea en erfgoed projecten** Quiosq. <http://quiosq.eu>

Indisch Familie Archief (IFA) <http://www.indischfamiliearchief.nl/>

Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (SIGE) <https://indischgenealogischerfgoed.nl>

Museon in Den Haag met een bijzonder mooie en uitgebreide museale collectie over Nederlands-Indië. <https://www.museon.nl>

Indische **Omroep Bersama**. Wordt ook lid voor slechts € 5,72 p/jr. [Klik HIER](#) om u aan te melden.

YouTube kanaal van de Indisch gerelateerde **Omroep Bersama** met o.a. video's over koken en muziek. [Omroep Bersama](#).

Culturele website voor **Chinese en Chinees-Indische** gemeenschap. <https://www.inisiatiip.nl>

Website over de diversiteit van de **Chinees-Indische gemeenschap** in Nederland. <https://www.meerdanbabipangang.nl/>

Adressenlijst van Chinese organisaties, culturele verenigingen, scholen, enz. <https://www.geledraak.nl/html/page379.html>

Informatieve website over de beruchte **moord op Chinezen** in 1740 in Indië. <http://home.iae.nl/users/arcengel/NedIndie/chinezen.htm>

Wie (her)kent deze foto's? Website van het **Tropenmuseum**. <http://www.fotozoektfamilie.nl/>

EYE Filmmuseum, deelcollectie Nederlands-Indië. <https://www.eyefilm.nl/collectie/zoeken-en-kijken/deelcollecties/nederlands-indi%C3%AB>

Pasar organisatoren & Evenementenbureaus
<http://www.istimewa-events.nl>
<https://www.pasarstellar.nl/>
www.taman-indonesia.nl/
www.pasarmalamrijswijk.nl
www.tongtongfair.nl
<https://www.facebook.com/maluku-night>
www.oscoproductions.nl
www.pasarsluis.nl
<http://www.zinzia.nl>
www.raffyzorg.nl

Stichting die ijvert voor erkenning en betaling van **Japanse Ereschulden** door Japan aan WO II slachtoffers <http://www.japanse-ereschulden.nl/>

Stichting Monument Nagasaki: <http://fukuoka14b.org>

Stichting **Dialoog Nederland-Japan-Indonesië** (NJI) organiseert jaarlijks conferenties en andere activiteiten. <http://www.dialoognji.org>

Website over de **ervaringen van Indo's** op Java, die na de onafhankelijkheid in Indonesië gebleven zijn www.indo-in-indonesie.com/

Toonaangevend **Indisch maandblad** (glossy). <http://www.moesson.nl/>

Landgoed Bronbeek (Kumpulan, **Museum Bronbeek** en meer) in Arnhem. www.bronbeek.nl

Veel informatie over **Batik** activiteiten van **Sabine Bolk**. Ook via facebook en YouTube. www.sabinebolk.nl

Zeeuws Veilinghuis gespecialiseerd in kunst en schilderijen van bekende Indische schilders. www.zeeuwsveilinghuis.nl

De Vries Antiek, items uit voormalig Nederlands-Indië, o.a. koloniale meubelen. **Specialist in Kunst en krissen**. <http://www.devriesantiek.nl> en <http://www.kris-keris.com>

Zeldzame boeken en andere artikelen o.a. over Nederlands-Indië en de VOC. Verkoop en veilingen: www.gertjanbestebreurtje.com

Online verkoop van **bijzondere boeken** over Indië en Indonesië: <https://www.doornweerdje.nl/c-4286777/ned-indie-en-indonesie/>

Stichting Indisch Erfgoed, mede-organisator **Themazondagen** op Bronbeek: www.indischerfgoed.nl

Non-profit **online museum** in de Verenigde Staten van Amerika, <http://www.eastindiesmuseum.com>

Website over **Nederlandse militairen** in Indië 1946-1949. <http://www.indiegangers.nl/>

Actuele items en achtergrondartikelen van de **Nederlandse Krijgsmacht**. <https://www.nederlandseKrijgsmacht.nl/index.php/nieuws/>

De **Jeugdwebsite** van de Oorlogsgraven Stichting (Ned.-Indië). [Een leven verloren](#)

Informatie over de **Nationale Indië-Herdenking** op 15 augustus. www.indieherdenking.nl

Website **genealogisch onderzoek Stamboomforum**

Stichting voor en door de **Molukse gemeenschap**: www.muhabbat.nl

Info over boeken, artikelen, TV- en radiodocumentaires plus LINKS over de **Pakan-Baroe Spoorweg**.
<http://pakanbaroe.my-free.website/>

Alle bandjes, foto's en verdere **info** over **Indorock**.
<http://indorock.home.xs4a.nl>

Facebook pagina's over alles wat te maken heeft met Nederlands-Indië en het Indisch erfgoed.
<https://www.facebook.com/pages/?category=top>

Vereniging van **Overlevenden en Nabestaanden van Slag in de Javazee 1942** (V.O.N.). Herdenkingsreizen
<https://www.imexbo.nl/slag-javazee>

Indisch koken met Nina Thera. Een van de betere YouTube kanalen over Indisch/Indonesisch koken.
https://www.youtube.com/results?search_query=Nina+Thera

Links over **Indisch** en **Indonesisch** koken, recepten, cursussen, toko's, restaurants, afhaalmaaltijden, kookworkshops, etc.
<https://indisch-eten.startpagina.nl>

Uitgebreide informatie over **reizen en vakantie** naar en in Indonesië.
<https://www.indonesie.nl/>

Koorenhuis - Den Haag, allerlei cursussen en workshops op het gebied van muziek, dans, theater en kunst.
<http://www.koorenhuis.nl>

Taman Indonesia, Het leukste kleine Indonesische dierenpark in Nederland.
<http://www.taman-indonesia.nl>

De Surinaams Javaanse Culturele **Stichting Manggar Megar** houdt zich bezig met Gamelanmuziek, traditionele

Javaanse dans en het Wayang Kulit theater. <http://www.manggarmegar.nl>

Gamelanhuis - Amsterdam. Lessen, workshops en alles over Javaanse en Balinese traditionele Gamelan-instrumenten. <http://www.gamelanhuis.nl/>

Stichting Monument Nagasaki (nabestaanden **Kamp Fukuoka 14b**).
www.fukuoka14b.org

Monument of Tolerance. Stichting **Herdenkingsmonument Militairen**
www.monumentoftolerance.com

Weblog "**Indische Jeugd-letteren**"
Blog van Marjorie van Putten:
<http://indischejeugdletteren.wordpress.com/over-mij/>

Website **Indische Jeugdboeken**, compleet met een bestellink.
<http://www.antiquariaat-anna.nl/boek/kameleonboeken>

Op zoek naar een **muziekoptreden** bij uw kumpulan? <http://www.kwekel-evenementen.nl/indische-artisten.htm>

Theatervoorstellingen - Een informatieve website met heel veel voorstellingen, overal en voor iedere leeftijd. <http://www.kindertheater.nl/>

Een digitaal **Indisch Museum**,
<https://indischmuseum.wordpress.com>

Indische startpagina voor de jeugd
<http://suara-baru-kecil.jouwpagina.nl>

Kunstbende, Landelijke organisatie met afdelingen in alle provincies voor iedereen van 13 tot en met 18 jaar.
<http://www.kunstbende.nl>

Kinderboekenpraatjes. Veel boeken uitzoeken voor elke leeftijdsgroep.
<http://www.kinderboekenpraatjes.nl>

Alles over **STIP Jeugdtheater**, over producties, impresariaat, enz.
www.stipproducties.nl

Woonzorgcentrum voor Indische en Molukse ouderen 'Raffy'.
<https://Raffyzorg.nl>

Van alles over **Papoea websites**.
<https://Papua.startpagina.nl>

Nieuws en info over/uit **West Papua**.
<http://www.tanahku.west-papua.nl>

Jeugdbieb, erg leuke en informatieve website. <http://www.jeugdbieb.nl>

Trefpunt Azië - Informatieve website met wetenswaardigheden uit ZO-Azië.
<https://www.trefpuntazie.com>

Website over online **geschiedenis** van/voor Indische Nederlanders.
<http://www.indischhistorisch.nl>

Indowebshop voor alles voor de keuken, huishoud, kunst, textiel, boeken, sieraden en nog veel meer.
<http://www.indowebshop.nl/>

Online **Aziatische supermarkt**, webshop en 20 fysieke winkels.
<http://www.orientalwebshop.nl/>

Online de **lekkerste sambals** en meer bestellen en thuis laten bezorgen? Dat kan bij: <https://sambalshop.nu>

De Indische Agenda

LET OP! Sluitingsdatum kopij op 10 maart 2021

In verband met het door het COVID-19 virus afgelasten van vrijwel alle culturele evenementen, pasars, concerten en het sluiten van theaters, musea, horeca, zalencentra, enz. worden de meldingen in deze rubriek tot onze spijt weer tijdelijk opgeschort.

Wij vragen opnieuw om uw begrip hiervoor

Wij hopen u deze informatie in een van de volgende edities, afhankelijk van de situatie op dat moment, weer te kunnen verstrekken.

Kijkt u eens op de website van uw favoriete museum of organisatie of er een online tentoonstelling of livestream activiteit aangeboden wordt

MEER DAN 40 **NIEUW**
LANDEN

1ct naar vaste lijn
/min

[Meer informatie](#)

Colofon

Maandelijks Digitaal Magazine
Nederlands Indisch Cultureel Centrum

Hoofdredacteur: Hans Vogelsang

Redactie:

Han Dehne

Ron Kraft

Chinook de Deugd

Columnisten: Han Dehne, Jan Tomasowa

Correspondenten:

Silfraire Delhay (Indisch Platform)

Jan van Wagendonk (Japanse Ereschulden)

Yvonne van Genugten (Museum Sophiahof)

Albert van Pohn (Muziek, column)

Armando Ello (Hoezo Indo)

Ivo Pabbruwe (New Zealand)

Vormgeving & lay-out: Hans Vogelsang

Technische realisatie & verzending:

Dennis van der Ham

<http://www.borcaden.nl/>

Verschijsning: ca. de 15^e van elke maand

Sluitingsdatum kopij en advertenties:

de 10^e van elke maand

Advertentietarieven: op aanvraag

Abonnementen NICC Magazine: GRATIS

info@indisch-centrum-den Haag.nl

Postadres: Newtonstraat 660

2562 LA Den Haag - Netherlands

W: www.indisch-centrum-den Haag.nl

E: <http://indisch-centrum-den Haag.blogspot.com>

@: info@indisch-centrum-den Haag.nl

Rabobank IBAN: NL39 RABO 0129 216 836

t.n.v. N.I.C.C. te Den Haag

BIC: RABONL2U

Overnemen van (delen van de) inhoud is toegestaan, mits met bronvermelding.

© 2021 N.I.C.C. Den Haag

MUSEUM SOPHIAHOF
van Indië tot nu

Sophialaan 10 - 2514 JR Den Haag - Tel: 070-2002500

MUSEUM SOPHIAHOF IS GEOPEND:
dinsdag t/m zondag van 11.00 tot 17.00 uur

Toegangsprijzen:
Volwassene: € 9,50.
Kind 0-4 jr.: gratis
Jeugd 5 t/m 18 jr.: € 6,50.
CJP/Veteranenpas/Ooievaarspas: € 6,50
Groepen (> 15 pers.): € 6,50 pp.

Herdenkingssymbool Melati

De Melati, de Indische jasmijn, is het herdenkingssymbool dat u onder andere kunt dragen op 15 augustus.

Prijs: per stuk : € 3,00; per 5 stuks: € 12,50; per 10 stuks: € 25,00
De prijzen zijn incl. administratie- en verzendkosten (Nederland)

Bestellen: <http://webshop.indieherdenking.nl/nl/>

BORCADEN
BORCA ONLINE

Torenstraat 48a | 2513 BS Den Haag | Tel: 070-3642806

Wilt u familie, vrienden of leden van uw club of vereniging gratis abonnee maken? Gebruikt u dan dit formulier

e-mail adressenlijst

	N A A M	e – M A I L A D R E S
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		

Deze e-mail-adressenlijst 'knippen en plakken' en versturen naar e-mail: info@indisch-centrum-denhaag.nl of printen en versturen per post (voldoende frankeren) naar: Administratie NICC Magazine # Newtonstraat 660 # 2562 LA Den Haag